

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POJETÍ VĚRNOSTI V MALORYHO ZPRACOVÁNÍ

ARTUŠOVSKÝCH LEGEND

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Jajtner, Ph.D. et Th.D.

Autorka práce: Aneta Hřebejková

Studijní obor: Bohemistika – Anglický jazyk a literatura

Ročník: 2.

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Aneta Hřebejková

Setěkovy, 5. května 2020

Poděkování

Chtěla bych srdečně poděkovat Mgr. Tomáši Jajtnerovi, Ph.D. et Th.D. za odborné vedení, vřelou podporou a podnětné rady, jimiž mi v této nesnadné době dopomohl k úspěšnému dokončení práce. Nesmírně si vážím času, který jste mi věnoval. Ohromné díky dlužím také své milované rodině, přátelům a především Ondrovi, který mi je nevysychajícím zdrojem inspirace a motivace.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývá pojetím věrnosti v díle sira Thomase Malory, *Le Morte d'Arthur* (Artušova smrt). Záměrem práce je představit nesnadno definovatelný pojem věrnosti a posléze jeho prostřednictvím zanalyzovat dvojici příběhů z *Le Morte d'Arthur*, v nichž zastupuje věrnost klíčovou roli. Pro lepší pochopení a orientaci v Maloryho díle práce přibližuje ještě rytířskou kulturu a samostatnou postavu legendárního krále Artuše.

Klíčová slova

Thomas Malory, Artušova smrt, věrnost, rytířství, víra

Abstract

This bachelor thesis deals with the conception of loyalty in Sir Thomas Malory's *Le Morte d'Arthur*. The objective of this work is to define the abstract term of loyalty and analyse two stories from *Le Morte d'Arthur*, in which loyalty plays a key role. This thesis also briefly introduces chivalry and personage of legendary king Arthur, due to better understanding and orientation in Malory's book.

Key words

Thomas Malory, Le Morte d'Arthur, loyalty, chivalry, faith

Obsah

Úvod.....	8
1 Rytířská kultura	9
1.1 Rytířství a trojí lid.....	9
1.2 Původ rytířství.....	10
1.3 Cesta k rytířskému titulu.....	12
1.4 Rytířské společenství a otázka cti	14
1.5 Ideologie	15
2 Artušovská literatura	16
2.1 Historická postava.....	16
2.2 Literární postava	19
2.3 Sir Thomas Malory	20
3 Analýza věrnosti v Artušově smrti	23
3.1 Věrnost.....	23
3.2 Věrnost při hledání svatého grálu	24
3.2.1 Vyhlášení výpravy za Svatým Grálem	24
3.2.2 Gawainova a Galahadova cesta	27
3.2.3 Shrnutí příběhu s grálem.....	31
3.3 Věrnost v příbězích krále Artuše, Guinevery a Lancelota.....	32
3.3.1 Věrnost králi a Artušovy první chyby	32
3.3.2 Artušův sňatek a náznaky nevěry	36
3.3.3 Lancelot a grál	38

3.3.4	Odhalení nevěry.....	41
3.3.5	Smrt	44
	Závěr.....	48
	Bibliografie.....	50

ÚVOD

Věrnost. Co je to věrnost? Jak ji adekvátně popsat? Stěží se nám podaří přesně definovat tento pojem – ať už pomocí jediné věty nebo několika souvětí. Je příliš abstraktní, subjektivní a my jen sotva můžeme v jakékoli potenciální definici obsáhnout vše, co věrnost představuje, čím je. Tato práce se pokouší přiblížit a alespoň trochu jasněji vymezit, co všechno se pod daným termínem ukrývá.

Příkladem, na němž bude věrnost demonstrována, bude literární dílo z 15. století, *Le Morte d'Arthur* (Artušova smrt), sepsáno sirem Thomasem Malorym. Lidské porozumění věrnosti se během let bezpochyby proměňovalo, což je jeden z důvodů pro analýzu tohoto díla. 15. století je obdobím, kdy rytířská kultura pozvolna ustupuje, potažmo zaniká. Věrnost byla jednou z rytířských ctností, šlo o hodnotu, kterou ideálně neměl postrádat žádný pasovaný. Společně s odvahou, štedrostí, kurtoazií a vírou věrnost utvářela vzor dokonalého rytíře. Nicméně už v době 15. století se pod oním slovem ukrývalo mnohem více, než se na první pohled zdá. Prostřednictvím *Le Morte d'Arthur* budeme moct porovnat tehdejší pojetí věrnosti s tím dnešním, poněkud jednotvárným.

Pro lepší porozumění Maloryho dílu a době, v níž se jeho příběh odehrává, tato práce ještě krátce přiblíží termín rytířství a samotnou rytířskou společnost. Ve stručnosti objasní, co to byl „trojí lid“, vymezí hlavní rytířské hodnoty, představí proces pasování a poukáže na to, jak se rytířský titul a jeho význam během let proměňoval. Zároveň zde bude představena i postava krále Artuše – a to jak z historického, tak i z literárního hlediska.

1 RYTÍŘSKÁ KULTURA

Rytířství. Jakmile člověk dnešního století zaslechne tento termín, je vysoce pravděpodobné, že první, s čím si slovo spojí, bude romantická idea hrdiny, kterou nám přinesly různorodé literární texty – od středověkých až po ty idealizující z 19. století. Hlavní, co bude od rytířství očekávat, bude odvaha v boji, víra v Boha, věrnost pánu a dvornost k ženám. Je ale otázkou, nakolik takto prezentovaná podoba rytíře odpovídá skutečnosti.

1.1 RYTÍŘSTVÍ A TROJÍ LID

České slovo značící rytířství s nejvyšší pravděpodobností vychází z německého základu. Němčina (příp. angličtina) využívají k vyjádření termínu dvojici slov, která ovšem zásadně ovlivňují náhled na danou problematiku. „[...] *němčina* [...] *rozlišuje Ritterschaft a Ritterstand* [...] *Jedno značí sociální (a později právně podepřenou) skupinu, vrstvu feudální společnosti, tedy rytířský stav, druhé společenstvo propojené určitými společenskými normami a ideály, tedy kodexem cti s klíčovými pojmy statečnost, věrnost a štědrost.*“ (Kovařík, 2016: 10) Čeština v jediném slově pokrývá oba výrazy a nijak výrazně mezi nimi nerozlišuje, takže je pak jen na nás, abychom si specifikovali, jak na danou problematiku budeme nahlížet.

Když si přiblížíme podobu středověké společnosti, prakticky všude narazíme na pojem „trojí lid“, který nám označuje tři pomyslné pilíře lidstva. Dle G. Dubyho (2002: 18) je „*V 11. století lidská společnost chápána jako obraz, jako odraz nebeského království.*“ Náboženský vliv můžeme spatřit nejen ve společnosti, která je na základě tohoto přístupu srovnatelná s trojjedností Boží, ale i na příkladu města Jeruzaléma, o nějž byl sváděn boj během kruciát. Nás ale nyní zajímá trojí dělení, podle něhož je každý stav jedinečný, avšak závislý na zbývajících dvou. Pouze společně mohou fungovat.

První pomyslnou podpěrou jsou *oratores* – jedním slovem duchovní – tj. kněží (popř. mniši). Setrvávají v modlitbách, kterými se snaží přiblížit k Bohu a přitom žádají

o odpuštění hříchů a spasení duší pro všechny ostatní. Mírově zaměřené křesťanské myšlenky přirozeně šíří do světa svým kázáním. Zároveň je nutné podtrhnout i fakt, že se jedná o jedinou oficiálně vzdělanou (a vzdělávající se) vrstvu.

Další skupinou jsou *laboratores*. V podstatě se jedná o poddané pracovníky (např. rolníky sloužící na polích), kteří svou činností zajišťují dostatek surovin pro chod společnosti kolem sebe. Za takové konání *oratores* modlitbami očišťují jejich duše a *belatores* zajišťují jejich fyzické bezpečí.

Termínem *belatores*, neboli „těmi, kteří bojují“ rozumíme ozbrojené bojeschopné jedince, jež v případě nouze dovedou pozvednout zbraň a chrání ty, co jim slouží.

1.2 PŮVOD RYTÍŘSTVÍ

Ač se to může zdát poněkud nepravděpodobné, rytířství začalo pozvolna zapouštět své kořeny již v antickém světě, a to v období barbarizace římské armády během 3. století. V důsledku výrazného rozmachu římského impéria šlo jen o otázku času, než bude zapotřebí do vojenských řad naverbovat i neřímské obyvatelstvo. Vzájemnému ovlivnění římského a barbarského světa se nedalo vyhnout – římská učenost se měla promísit s barbarskou válečnickou mentalitou, která uctívala koně jako bojovníkova společníka na život a na smrt, a zároveň honosila i (velmi často pojmenované) zbraně svých nositelů, které mnohdy údajně skýtaly kouzelný původ. (Flori, 2008: 19-20) Trvalo ještě několik století, než z těchto pomyslných hlubin někdy kolem roku 1000 (Kovařík, 2016: 9) konečně vyklíčil základ evropského konceptu rytíře.

Zprvu se rytířská funkce soustředila ryze na válečnický um. Hlavním posláním byla reprezentace síly a odvahy v boji, v čemž bojovníkům napomáhali nepostradatelný kůň a řádná zbroj. Rytíř musel své jezdecké zvíře bez problémů ovládat. Úzké sepětí se zvířetem můžeme vidět i na německém výrazu pro rytíře „Ritter“, který značí jezdce na koni (Flori,

2008: 77). Meč pak rytíři poskytoval jeho pán, což utvrzovalo jejich feudální vztah – rytíř pozvedne svou zbraň pokaždé, když mu pán, který mu ji poskytl, tak přikáže.

Z tohoto poměru vychází další nepostradatelná hodnota – *věrnost*, a to nejen svému králi (popř. lennímu pánovi) ale i druhům v boji. Úcta vůči vladaři je v tomto případě asi nejlépe zřetelná v bitvě u Kresčaku, kdy českého krále Jana Lucemburského doprovázela jeho družina věrně až do poslední chvíle. Jean Froissart ve své Kronice stoleté války (1977: 40) popisuje jak:

„[...] král [Jan Lucemburský] pravil: „Pánové, jste dnes všichni mými přáteli a bratry ve zbrani; proto vás žádám, jelikož sám jsem slepý, vedte mne tak daleko do bitevní vřavy, abych měl nepřátele na dosah meče.“ Rytíři souhlasili, a protože ho nechtěli ztratit v mačkanici lidí, svázali otěže koní dohromady. Krále pak dle jeho přání vysunuli o něco kupředu a tímto způsobem postupovali proti Angličanům.“

Jízda přirozeně skončila tragicky a král i jeho nejvěrnější na bitevním poli společně zahynuli, přesto zemřeli jako praví rytíři a jejich čin zanechal nebývalý dojem. To spatřujeme právě u Froissarta, který se jakožto nepřátelský kronikář o tomto jejich počínání zmínil.

Rytíř se také zavazoval k tomu, že nebude hromadit peníze, popř. jiné hmotné statky. Veškerým bohatstvím měl záměrně plýtvat – poskytovat almužnu, pořádat slavnosti a ukazovat tak na odiv svou štedrost.

S příchodem 12. století je pro rytíře důležité i spirituální zaštitění jeho bytosti a nedílnou součástí existence se pro něj stává *víra* v Boha. Církev, do té doby odsuzující veškeré násilí, začíná s konáním rytířů sympatizovat, neboť v nich, jakožto ve vazalech pomazaného krále zvoleného z milosti Boží, spatřuje i potenciální vlastní bojovníky. Obraz rytíře jakožto neohroženého válečníka se proměňuje do idey ochránce víry a šířitele míru. Svým životem má bránit nemohoucí a nevinné – což ostatně vždy přísahá při obřadu svého pasování. Válečná myšlenka se církevním naukám příčí, nicméně G. Duby (1996: 70) píše:

„Válka, je-li vedena s tímto cílem [tj. za účelem míru], se stává spravedlivou a bojovat neznamená hřešit.“ Bojují-li rytíři za správnou věc, kterou je všudypřítomný mír, je jejich konání správné a požehnané. Válečné výpravy navíc téměř vždy doprovází kněží, kteří se sice bojů neúčastní, ale válečníkům poskytují před bitvou útěchu (ať už v podobě zpovědi, modlitby nebo mše), během bojů se za ně a jejich vítězství modlí a po dovršení bojů umírajícím udělují poslední pomazání.

Právě pod vlivem víry se do objektu rytířského zájmu dostává také žena. Další ctností se tak stává *kurtoazie* neboli dvornost. V hlubinách temného středověku se navrácí drobná záře zaniklého Říma, která si vážila učenosti, a od rytířů se takto očekává nikoli pouze zdatnost v boji, ale také schopnost číst, psát, tančit a hrát na hudební nástroj. Skrze to všechno se pak mají dvořit ženě, s níž musí být schopni vhodně konverzovat.

Rytíři téměř vždy zaměřovali svou pozornost do nedosažitelných výšin. Paní jejich srdce se stávala žena z vyšší společenské vrstvy, kterou mnohdy již svazovalo pouto manželství. To však nebyla překážka k projevům náklonnosti a dvoření skrze sepisování veršů a skládání písní. Podle E. Koháka (1993: 115) „Rytíř žije v čistě mužském a výrazně mužném světě. Ženy nepoznává a nezná jako skutečné bytosti každodenního světa. Žena je mu bytostí neznámou a tajemnou: nemůže se s ní stýkat, může ji jen zpovzdálí ctít. [...] Zbožňovat lze jen a dálku, a tudíž marně.“ Možná právě tato nepředvídatelnost a nedosažitelnost v jistém ohledu dávala mužům smysl a nechávala je setrvávat v marném dvoření se. Šlo o určitou otázku vlastní udatnosti, kdy rytíř odmítal ustoupit ze svého marného boje a chtěl jej vybojovat až do naprostého, leč nešťastného konce.

1.3 CESTA K RYTÍŘSKÉMU TITULU

Až do 12. století se dal rytířský titul vydobýt relativně snadno skrze chrabré skutky a zdatnost na bitevním poli – nehledělo se na původ, nýbrž na um a kvality válečníků. Nicméně, v polovině 12. století (Kovařík, 2008: 70) se objevují snahy o zamezení něčeho

takového. Rytířská společnost se pozvolna uzavírá vnějšímu světu. Ti, kteří se chtějí stát rytíři, potřebují mít ve svých rodokmenech doloženého šlechtického předka. Situace se vyostřuje během 13. století, kdy: „[...] Obyčejové právo z Anjou a Právní nařízení svatého Ludvíka stanoví, že každý rytíř musí mít urozené rodiče; přitom rytířský status začínají spojovat s vlastnictvím půdy označené za „šlechtickou“ a dekretují, že člověk prostého původu, jehož předkové získali alespoň o čtyři generace dříve „rytířské léno“ může být pasován na rytíře.“ (Flori, 2008: 71)

Cesta k urozenému titulu náhle nevedla přes hrdinské činy. Jedinou výjimkou byl případ, kdy válečník prokázal nějakou mimořádnou službu svému králi (což se tak často nestávalo). Tento pomyslný vchod se tedy téměř zcela uzavřel. Šlechtický titul již nešel vydobýt s mečem v ruce. V úvahu připadal pouze výhodný sňatek, popř. již existující šlechtický původ obou rodičů, který jejich potomkům urozený titul zajišťoval.

Příslušnost ke šlechtickému stavu však automaticky neznamenal, že je člověk rytířem. Aby tomu tak bylo, musel muž nejprve projít službou u skutečného rytíře, kterému dělal panoše. V okamžiku, kdy pána dostatečně zaujal svými schopnostmi, mohl podstoupit obřad pasování, který měl nadmíru ceremoniální charakter.

„Panoš strávil noc, která předcházela pasování, na modlitbách při veille des armes, obřadném bdění a rozjímání. Zrána se v hnědé říze vyzpovídal, dostal rozhřešení a omyl se tak, jako se omývali novorozenci či mrtví, tj. na znamení očisty před vstupem do nového světa. [...] Po bdění se zbraní oblékl rytíř-čekatel bělostný šat, ulehl a přijímal obřadné návštěvy. Pak oděl rytířskou zbroj [...]. Poklekl, odpřisáhl, že nebude šetřit svůj život ani statky k obraně církve, vdov, sirotků a utiskovaných. Připjali mu zlacené ostruhy, předložil mu meč, baudrier, rytířský pás a současně závěsník zbraně, který si navlékl na krk a odkráčel do kostela. Po mši vzal kněz meč, požehnal mu a vrátil jej novicovi. Budoucí rytíř poklekl před svého pána,

který jej plochou stranou meče udeřil dvakrát až třikrát po rameni, přičemž symbolické údery provázel slovy: „Ve jménu Boha, svatého Michala a svatého Jiří.“

(Kovařík, 2008: 213-14)

Tato obřadní povaha, ale postupem času ustoupila a stala se akcí hromadnou. Rytíři pak byli často pasováni pospolu, kupříkladu po bitvě, neboť finanční náklady s pasováním spojené se pohybovaly velmi vysoko.

1.4 RYTÍŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ A OTÁZKA CTI

Zpočátku ryze válečnické společenství se postupem času vyvinulo v samostatně fungující skupinu, kterou bychom mohli označit i pojmem bratrstvo. Rytíři si vzájemně zachovávali úctu – nehledě na původ. V souboji vždy bojovali čestně – rány do zad nebo jiné podlé výpady nepřipadaly v úvahu. Než aby se vzájemně vážně poranili nebo zabili, raději volili více pacifistickou cestu – zajetí. Zachovali si tak svou čest, a navíc na tom vydělali, neboť zajatce bylo třeba vykoupit. Takto ale situace vypadala pouze v případě rytířů.

Běžní pěšáci, používající nečestné zbraně – píky, halapartny, luky a šípy – nepřislíbovali žádné bohatství, ba naopak spíše rytíře ohrožovali. Jejich zbraně snadno strhávaly z koně a nepouštěly rytíře k tělu. Čest těmto bojovníkům nic neříkala, na zabitém rytíři mohli jen získat. Takovým se žádného férového zacházení nedostalo. Představovali pro rytíře pouze hrozbu a podle toho s nimi bylo zacházeno.

Zajímavá je i samotná otázka cti. Pod slovem čest se nám může vybavit čestný souboj, který slibuje férové podmínky pro obě strany. Čest můžeme asociovat i s mravní čistotou. E. Kohák (1993: 114) pak ztotožňuje čest se slávou a navrhuje, že: *„bojuje-li [rytíř] o čest, je to boj o to, aby mu byla čest vzdávána.“* Slovo jevící se zprvu velice vznešeně takto nyní vystupuje nadmíru sobecky, protože jde vlastně o potřebu být ctěn.

1.5 IDEOLOGIE

Hlavní „učebnicí“ rytířského chování byly ve své době rytířské příběhy v hojnosti pracující s pojmy udatnosti, mravnosti i věrnosti. Opěvovaly rytířské skutky na turnajích, bojištích i mimo ně a přitom odhalovaly i dvorské způsoby – od hostin až po dvoření se ženám. Jen stěží můžeme říct, jak všechny tyto popisované události vypadaly v praxi – přeci jen, každý člověk je unikát, a tudíž každý rytíř existoval na základě svého vlastního mravního kodexu, z něhož nějakým způsobem vycházel.

Jak tedy věci skutečně byly? Otázku faktičnosti přenecháme raději historikům a sami se zaměříme právě na literární zpracování.

2 ARTUŠOVSKÁ LITERATURA

Věhlasné jméno krále Artuše se táhne napříč britskými dějinami po staletí. Dnes v něm spatřujeme krále, hrdinu a zrazeného manžela, který pobýval na hradě Camelotu, přátelil se s kouzelníkem Merlinem a obklopil se družinou ctihodných rytířů, s nimiž zasedal okolo Kulatého stolu, kde si všichni měli být rovni. Kde se ale král Artuš vzal?

2.1 HISTORICKÁ POSTAVA

Staré literární příběhy často opěvují skutečné velikány, kteří kráčeli mezi lidmi a svým chováním a činy zaujali své současníky natolik, že z nich pak literáti tehdejších dob stvořili nezapomenutelné osobnosti. *Epos o Gilgamešovi*, *Trójská válka*, ba i samotná *Bible* budují svá vypravování na střípkách z mozaiky skutečnosti. Jaký k tomu může být důvod? Uvěřitelnost? Dostupnost? Mravní ponaučení? Lidé potřebují nějaké vzory a myšlenky, ke kterým se mohou upínat, snažit se jim vyrovnávat, pochopit je, správně vyložit... Pro někoho se tápání napříč něčími úvahami může stát smyslem života, jiní v něm naleznou útěchu nebo naopak motivaci, vzor... Myšlenkový ideál, budující na hmotném a pravdivém základu, nejenže člověku v jistém ohledu připadá blízký a dosažitelný, ale zároveň v něm lze spatřit cosi překonatelného lidskými silami. Přeci jen, když se něco takového podařilo jednomu člověku, proč by se jinému nemohlo dařit ještě lépe? Jakmile někdo vykročí onou cestou, je ovlivněn velikostí své vzoru a může na něj dosahovat, vyrovnávat se mu nebo jej překonávat. Takto by se v budoucnu mohl on sám stát novým vzorem, což je ostatně velmi povzbuzující a nadmíru motivující myšlenka.

S ohledem na rytířskou tematiku takříkajíc *po Kristu*, můžeme tento vzorový příklad uvádět na případu *Písně o Rolandovi*. Ten pojedná o skutečném paladinovi Karla Velikého, Hruodlandovi, který tragicky položil svůj život při bojích s Araby, patrně v pyrenejském průsmyku Roncevaux roku 778 (Kovařík, 2008: 30). Literární dílo *Píseň o Rolandovi*, pocházející z 11. století, vzniká až tři století po oné události, z čehož můžeme jasně vidět,

že chrabřý skutek přetrval v lidských myslích po tři stovky let. Myšlenka věřnosti a chrabřosti zůstala mezi lidmi ukotvena navzdory tomu, že nebyla zaznamenaná literárně. To jasně vypovídá o jakémisi kolektivním respektu a úctě k Rolandově odvaze a loajalitě jeho králi.

Nicméně, dvůr Karla Velikého je nezpochybnitelnou historickou entitou; král Artuš, jakožto *historická* postava, už ale tak faktický není. Mary Williams (1962: 73) se ve svém eseji zaobírá Artušem jakožto skutečnou historickou figurou a navrhuje, že by Artuš mohl být ztotožněn s římským velitelem šesté legie, Luciem *Artoriem* Castem, který však žil ve 2. století. Tím ovšem její spekulace napřič nekončí.

Autorka uvádí, že mezi 6. a 7. stoletím se na britských ostrovech objevilo přinejmenším šest mužů, kteří byli pokřtěni jménem Artuš. (73) Williamsová ve své práci dané jedince přibližuje, přičemž většinou se jedná o prince, potomky náčelníků případně různých významných rodin po celé Británii a v Irsku. Vzhledem ke svým pozicím se mohli významně prosazovat, a tak zaujmout pozornost kronikářů, kteří je posléze vylíčili jako legendární krále Artuše.

Časové období, do něhož Williamsová Artuše zařazuje, je pro Anglii nadmířou bouřlivou dobou. Kolem roku 409 opustili anglické břehy vojáci římského impéria, tou dobou už převážně britského původu. Absence vojenské síly dodala na odvaze Piktům a Skotům, kteří začali útočit na své pořímštěné krajany. Tomuto problému musel čelit kníže Vortigern, který si na pomoc proti zdivočelým Keltům přivolal saské náčelníky Hengista a Horsu. Tento tah se mu však vymstil, neboť oba náčelníci se posléze obrátili proti němu. Saskou invazi se podařil zarazit až během 6. století, přičemž Maurois onen triumf připisuje právě Artušovi. (Maurois, 1993: 23-24)

Jak již bylo řečeno, Williamsová nepopírá, existenci několika mužů jménem Artuš, kteří mohli být předlohou onomu legendárnímu panovníkovi. V Mauroisově práci tedy

můžeme vidět jen další možnou personu. Mairois pravděpodobně čerpá své informace z dochovaných kronik.

Prvním potenciálním zdrojem je Gildas, kronikář šestého století, který Artuše specificky nejmenuje, nicméně „[...] [Gildas] *was writing about 548 refers [...] to the battle of Badon*“¹ (Williams, 74), kde Britové triumfovali nad Sasy.

Konkrétnějšího pojmenování se nám dostává až v 9. století, a to prostřednictvím kronikáře Nennia. Ten vedle Vortigerna zmiňuje jistého Ambrosia, který byl „*king among all the kings of the British race*“² (74) a zároveň i samotného Artuše, jenž velel ve dvanácti bitvách, včetně té u Badon.

Další zmínku máme dochovanou z období 10. století, tentokrát z *Annales Cambriae*. Ty uvádějí jako datum bitvy u Badon rok 518 a Artuše líčí jako válečníka Kristova. Zároveň ještě zmiňují bitvu u Camlannu, kde se Artuš utkal s jistým Medrautem a přitom nesl kříž, který jej měl chránit. (75)

Kronikář, který bývá nejčastěji spojován s Artušovým jménem je nicméně Geofferey z Monmouthu, jenž žil během 12. století. Ve své *Historia Regum Britanniae* (Dějiny britských králů) popisuje Artušovo narození, život i smrt. Už v té době je však jeho práce zpochybňována jakožto smyšlená, neboť využil řadu ústních a literárních zdrojů a mnohé z nich upravil. Kupříkladu hrad Tinategel, na němž se měl Artuš narodit, byl postaven až pět let poté, co byla Geoffreyho knížka vydána. (76-77)

Mohli bychom se dohadovat, zda na základě těchto zdrojů postava krále Artuše interpretuje skutečného hrdinu, nebo spíše jen ideál tehdejší doby, který měl sjednotit společnost proti společnému nepříteli. Artušovské příběhy bezpochyby stavěly na pravdivém jádru, ovšem velikost tohoto jádra je rozhodně diskutabilní a na dané příběhy je třeba takto nahlížet.

---

¹ [...] psal o roce 548, kdy se měla odehrát slavná bitva u Badon.

² Králem králů britského původu [tudíž oněch původních obyvatel, kteří se postavili proti Sasům, pozn. autorky].

2.2 LITERÁRNÍ POSTAVA

Jakmile se na Artuše zaměříme z čistě literárního hlediska, celá situace je odlišná. Problematika uvěřitelnosti a pravdivosti daných textů jde stranou a čtenářstvo se nyní spíše kochá slovy a morálním ideálem, který je do nich vpleten.

Sbírka velšských příběhů, Mabinogion, mapující keltské mýty, jež se nejprve předávaly ústně a až později byly zaznamenány písemně, má ve svých čtyřech větvích vpleteno jméno Artuš. Ten tam sice není hlavní postavou, přesto je jeho výskyt vcelku neočekávaný. Můžeme z něj vytušit hrdinův keltský původ.

Významnější, než ústně předávaná tradice, je pro nás ale 12. století, kdy díky vlivným mecenášům a mecenáškám (jakými byla např. Eleonora Akvitánská) začínají v artušovském duchu tvořit nepřehlédnutelní autoři. První za zmínku stojí Wace (1110 – 1174), píšící francouzsky. Jeho dílo „*The Roman de Brut is a very free translation in eight-syllable couplets of Geoffrey of Monmouth's Latin prose [...] Wace has cut some details and addend a good deal, including the first mention of the Round Table.*“³ (Norton, 2006: 121-2)

Z Waceova díla pak vyšel anglický kněz Layamon, který román proměnil do poetické podoby ve střední angličtině, již nazval jednoduše *Brut*. Báseň je aliterační a obsahuje i některé motivy z *Béowulfa*, popř. severské mytologie. (124)

Stejného zdroje využila i Marie de France (1160 – 1215). Ve svých zpěvech (*lais*), *Lanval* a *Chevrefoil* se pohybuje na Artušově dvoře, případně líčí stesk jednoho z Artušových rytířů, pána Tristana, jenž je odloučen od své milované Isoldy. Její pojetí lásky je poněkud odlišné, neboť ve svých zpěvech nijak výrazně neodsuzuje cizoložství. Spíše naopak – holduje milencům a jejich zakázané lásce. „*Pravá láska je přece mnohem víc než manželství bez lásky!*“, shrnují její přístup Aquilina a Bailey (2006: 85).

---

³ *Román o Brutovy* je volným překladem latinské předlohy od Geoffreyho z Monmouthu a je psán v osmislabičných dvojverších. [...] Wace odstranil některé drobnosti a přidal řadu nových prvků – například první zmínku o Kulatém stole.

Dalším a patrně nejvýraznějším literátem své doby je francouzský básník Chrétien de Troyes (1135 – 1185). Právě jeho zásluhou spatřuje světlo světa *Le Chevalier de la Charrette* (Rytíř z káry), v němž se poprvé objevuje postava rytíře Lancelota a jeho zakázané lásky s královnou Guineverou. „*Materiál a námět mu opatřila a předala paní hraběnka [Marie, hraběnka ze Champagne], on se pouze pokouší splnit její přání a záměr.*“ (91), uvádí na svou obranu autor. Jeho tvorba se odehrávala především na artušovském dvoře a mimo Lancelota uvádí na scénu i rytíře Ywaina. Hraběti Filipu Flanderskému pak věnuje *Le Conte del Graal* (Příběh Grálu), v němž se po boku rytíře Percivala vydáváme hledat svatý grál. (93)

Za 13. století můžeme ještě zmínit německého autora Wolframa z Eschenbachu (1160 – 1220), jenž se také zaobírá postavou rytíře Parzivala. Vychází z Chrétienovy předlohy, nicméně „v *Parzivalovi* není Grál mísou, pohárem či jinou nádobou, ale magickým drahokamem se zázračnými léčebnými schopnostmi.“ (120)

Významných autorů, kteří se zabývali artušovským zpracováním, je nespočet. Mnozí z nich se pod svá díla ani nepodepsali – takový případ můžeme vidět u díla *Sir Gawain and the Green Knight* (14. století). Podobně je na tom i *La Queste del Saint Graal*, známá též i jako „Vulgata Cycle“, jejíž autorství bývá ale připisováno Walteru Mapovi. (126-7)

2.3 SIR THOMAS MALORY

Pro tuto práci je nicméně klíčové zpracování sira Thomase Maloryho, který svou *Le Morte d'Arthur* sepsal během 15. století. Tou dobou už rytířství začínalo pomalu ale jistě ustupovat pod vlivem humanistických a renesančních hnutí. V Maloryho díle tak můžeme spatřovat pomyslnou labutí píseň odcházejícího středověku.

Samotná Maloryho persona je nadmíru zajímavá. V první řadě, jak lze vyvodit z jeho titulu, nejde o ryzího spisovatele. Malory byl především rytířem. To, jak jeho rytířkost vypadala, je ovšem věc druhá. Michael Stroud (1976: 323) píše: „*While he* [Malory]

*emphasizes his own knighthood in many of his tales, historical evidence reveals that he was also an extortionist, rapist, church-robber, and attempted murderer.*⁴ Anglií v jeho době otrásá Válka růží, která celkovou situaci ve společnosti zhoršuje. Země je zahanbena neúspěšným výsledkem Stoleté války a o trůn se nyní vede vnitřní válka, která hluboce poznamenává lidskou psychiku a probouzí v ní temné, hladové demony.

Z Maloryho se za jeho kriminální chování stává vězeň. Ovšem pouze tělesně:

„Je mu dovoleno sehnat si dle vlastní libosti každý starý rytířský román, zjevně získá přístup i k závratným stohům papíru a bezedným zásobám inkoustu. Svůj vynucený volný čas věnuje kompilaci, překládání a úpravě všech dostupných artušovských románů [...]“ (Aquilina a Bailey, 2006: 182)

Myšlenkově si tedy mohl dopřávat tu největší možnou svobodu a za pomoci slov a papíru létat po kolbištích, urozených dvorech, bojištích či kdekoli jinde. S načtením a přeložením řady podkladů pak anglicky stvořil ohromnou sbírku příběhů o Artušovi a jeho rytířích.

Maloryho dílo, jak ho známe dnes, ale zcela neodpovídá svému originálu. Zásahu na tom má William Caxton, první anglický knihtiskař, který mimo úpravy textu publikoval písemnost knižně, čímž napomohl jejímu proslavení. Před jeho zásahem si ještě musíme přiblížit rytířskou situaci. *„Since the inception of knighthood as an order in the tenth century, knights had rarely (if ever) fulfilled their ideals.”*⁵ (Stroud, 1976: 324) Rytířství bylo především ideologií. Jeden rytíř mohl být zcela pohlcen morálními kodexy řádu, druhý o nich věděl, respektoval je, ale přesto se choval podle svých vlastních potřeb. Právě s tím souvisí jedinečnost každého člověka – cizí myšlenky si každý může vyložit odlišně, což se v případě literatury velice snadno promítne do sepsaného textu. Navíc je třeba podtrhnout i fakt,

---

⁴ Ačkoli v řadě příběhů [Malory] zdůrazňuje svůj rytířský původ, historické důkazy odhalují, že byl také vyděračem, znásilňoval, loupil v kostelech a pokusil se o vraždu.

⁵ Od samotného počátku řádu v 10. století rytíři jen zřídka (pokud vůbec) dostávali svým morálním vzorům.

že: „*The enthusiasm for knighthood of twelfth- and thirteenth-century French romancers had not been shared in England, but as knighthood practically disappeared it was celebrated.*”⁶

(324) Člověk si věci, které měl celou dobu pod nosem, začne vážit až po tom, co je ztratí.

A stejně tomu je i s oceňováním a vzýváním rytířské ideologie.

Caxton, názorově na odlišné rovině než Malory, se zasadil o to, aby *Le Morte d'Arthur* byla především propagandou dobrých mravů a skutečných rytířských hodnot.

Sám v knižní předmluvě uvádí, že kniha vychází:

„[...] *to the intent that noble men may see and learn the noble acts of chivalry, the gentle and virtuous deeds that some knights used in those days, by which they came to honour, and how they that were vicious were punished and oft put to shame and rebuke.*”⁷ (Malory, 29)

Jednotlivé příběhy poskládal tak, aby na sebe v rámci možností přirozeně navazovaly. Pokud se mu nějaké pasáže nezamlouvaly nebo neodpovídaly jeho pojetí rytířského kodexu, jednoduše je upravil podle vlastních představ. M. Stroud (1976: 330) kupříkladu uvádí, že: „[...] *he [W. Caxton] cuts Malory's most violent tale, The Tale of Arthur and Lucius, by more than half.*”⁸

Nicméně, tyto úpravy byly pouze drobnou „redakcí“, vezmeme-li v potaz, že právě W. Caxton a jeho knihtisk se zasloužili o rozšíření ohromného svazku mezi čtenáře. Autorství navíc stále zůstalo připsáno Malorymu. Tudíž, s Caxtonovým přičiněním roku 1485 spatřuje světlo světa *Le Morte d'Arthur*, kniha sepsaná uvězněným rytířem.

---

⁶ Nadšení pro rytířství, které během 12. a 13. století projevovali francouzští autoři, se v Anglii nesetkávalo s kladným ohlasem. Jakmile ale rytířství téměř zaniklo, začali si ho i v Anglii cenit.

⁷ [...] aby urození páni spatřili šlechtné rytířské činy a osvojili si laskavé a ctnostné skutky tehdejších rytířů, kterými si ti vydobyli svou čest. Pakliže někteří jednali proradně, byli trestáni a často se dočkali pouze hanby a kárání. (překlad vlastní)

⁸ [W. Caxton] vyškrtl více jak polovinu z Maloryho nejnásilnějšího příběhu, *Vyprávění o Artušovi a Luciovi*.

3 ANALÝZA VĚRNOSTI V ARTUŠOVĚ SMRTI

3.1 VĚRNOST

V. Machek ve svém *Etymologickém slovníku jazyka českého* (2010: 690-1) uvádí, že *věrnost* vznikla ze slova *víra*, které má dvě podoby: „*pravda, opravdovost, spolehlivost*“ nebo „*pevné přesvědčení*“. Pod tu první dosazuje víru ve smyslu „*přesnosti, věrnosti v manželství, důvěryhodnosti*“, u druhé odkazuje spíše ke slovům „*věřiti, příp. hodnověrnost*“. Nicméně, pro potřeby této práce bych zvolila odlišné dělení, které bude z Machkova výkladu vycházet.

Morální věrnost

Jako první vymezíme věrnost *morální*, pod níž bychom zařadili věrnost svému slovu, přísaze a zásadě. Spadala by pod ni i věrnost myšlence, případně ideálu. Pod tuto kategorii můžeme přisoudit i oddanost králi nebo pánovi.

Citová věrnost

Druhá je věrnost *citová*, která se projevuje jako základ všech mezilidských vztahů, napomáhá vybudovat vzájemnou důvěru, upevňuje a posiluje přátelství a velice snadno se může překotit až do vztahu milostného potažmo manželského.

Faktická věrnost

Jako poslední uvedeme ještě věrnost *faktickou*, jejímž hlavním obsahem by byla doslovnost, popř. přesnost vůči předloze.

Výše zmíněné typy věrnosti bych v následujících podkapitolách chtěla blíže rozebrat a představit na příkladech z *Artušovy smrti*. Vzhledem k rozsahu knihy a množství materiálu, které nabízí, zvolím pouze vybrané ukázky. Maloryho pojetí věrnosti předvedu na příkladu výpravy za svatým grálem a poté na největším milostném trojúhelníku Artušova světa (příběhu Artuše, Guinevery a Lancelota).

3.2 VĚRNOST PŘI HLEDÁNÍ SVATÉHO GRÁLU

Nezastupitelnou roli hrají v *Artušově smrti* zjevení svatého grálu. Kouzelná nádoba, předcházena obvykle přiletem holubice, se rytířům zjevuje za podivuhodných okolností. Její přítomnost je často provázena zvláštní vůní, třeštěním oken, prostřenou jídelní tabulí a řadou dalších mimořádností. Záhy se pak objevuje zlatá nádoba, nesena neposkvřněnou pannou, příp. jinou nehříšnou bytostí. V nádobě se nachází Ježíšova krev, která právě ony zázračnosti způsobuje. Prostřednictvím grálu se zaměříme na věrnost náboženskou, která byla, jak si ukážeme, pro Maloryho práci klíčová.

3.2.1 VYHLÁŠENÍ VÝPRAVY ZA SVATÝM GRÁLEM

Celé dobrodružství započíná o svatodušní neděli, kdy se na Artušově dvoře koná hostina. Královým zvykem je neusednout k hostině, dokud se nepříhoda něco neobvyklého. Toho dne se u řeky zjevuje kámen, v němž vězí meč, k němuž se přirozeně seběhne celý dvůr. Nápis na něm hlásá: „*Never shall man take me hence, but only he by whose side I ought to hang, and he shall be the best knight of the world.*“⁹ (Malory, 537) Jakmile král navrhně, že se meče měl chopit sir Lancelot, ten nesouhlasí, neboť si je tou dobou už plně vědom své nedokonalosti. Zároveň ostatní varuje: „[...] *who that assyayeth to take the sword and faileth of it, he shall receive a wound by that sword that he shall not be whole long after.*“¹⁰ (537)

Král se záhy obrací na svého synovce Gawaina, jenž však odmítá meč vytáhnout. „*Sir, said the king, assay to take the sword and at my commandment.*“¹¹ (537) Nehledě na vlastní potřeby sir Gawain nemá na vybranou. Král Artuš, ač jeho příbuzný, je také jeho králem, jeho pánem, kterému je Gawain povinován věrností a službou. Nemůže si dovolit

---

⁹ ŽÁDNÝ MUŽ MNE NIKDY NEZÍSKÁ – JEN TEN, PO JEHOŽ BOKU MÁM VISET; A TO BUDE NEJLEPŠÍ RYTÍŘ SVĚTA (Rodriguez, 1998: 75)

¹⁰ [...] kdo se pokusí meč získat a nepochodí, utrhá jím jednou takovou ránu, že se ještě dlouho poté nezotaví. (Tamtéž)

¹¹ „Pane,“ pravil král, „přikazuji vám – zkuste ten meč vytáhnout.“ (76)

neuposlechnout přímý rozkaz, a proto se meč neúspěšně pokusí vytáhnout. Důsledky z toho plynoucí pak stíhají konatele činnosti i samotného krále. Na základě toho bychom teoreticky mohli tvrdit, že v určitých momentech, které hraničí s *vyšším principem* (jenž se projevuje vnitřním pocitem), je lepší podřídit se *vyššímu principu* a nikoli světským zákonům. Prakticky to ale znamená vzdorovat svému králi, který je volen z milosti Boží (tudíž z milosti *vyššího principu*), což činí situaci bezvýhodnou – královi vůli je třeba se podvolit, ač v danou chvíli se do ní promítá více lidskosti než božskosti. Trestem pro Gawaina je později rána oním mečem. Jako trest pro krále můžeme považovat Gawainovo neústupné chování během války se sirem Lancelotem, které vyvrcholí v Artušovu zkázu, nicméně, jedná se pouze o spekulaci.

Gawainův příklad následují sir Percival a řada dalších rytířů. Teprve až mladý sir Galahad, pasovaný sirem Lancelotem, je schopen meč vyprostit z kamene. Po turnajovém klání se všichni odeberou k večeři, na které se zjevuje svatý grál. Jako poděkování pronáší sir Gawain přísahu:

„[...] *I will make here avow, that to-morn, without longer abiding, I shall labour in the quest of the Sangreal, that I shall hold me out a twelvemonth and a day, or more if need be, and never shall I return again unto the court till I have seen it more openly than it hath been seen here; and if I may not speed I shall return again as he that as not be against the will of our Lord Jesu Christ.*” (542)¹²

Gawainův slib, břitce následován dalšími rytíři, velmi otřese králem Artušem, který v něm spatřuje ohrožení společenství rytířů Kulatého stolu. Elizabeth Archibald (1992: 321) poukazuje na to, že: „*One might think that he [Artuš] would welcome the quest for the Grail*

---

¹² [...] na tomto místě přísahám – zítra se bez otálení vydám n a výpravu za svatým grálem. Setrvám na ní po dvanáct měsíců a den i déle, bude-li třeba, a dříve se ke dvoru nevrátím, dokud jej nevidím zřetelněji než dnes zde. A pokud neuspěji, zase se vrátím jako ten, kdo poznal, že se nemá protivit vůli našeho Pána Ježíše Krista.“ (84)

*as a great source of worship, but instead he laments the fact that he will never again see the knights he has loved so well [...]*¹³

Scéna, kdy Artuš smutně odpovídá na Gawainova slova, má dojemný charakter. Artuš v ní třikrát zopakovává slovo „*fellowship*“ (společenství), kterým odkazuje ke svým rytířům. Obává se smrti mnohých z nich a je si jistý, že se v původním počtu už více nesejdou. Zároveň si uvědomuje nevyhnutelnosti toho všeho, neboť slib je pronesen vůči nejvyšší mocnosti světa, a tudíž neexistuje cesta, jak by mohl být vzat zpět. Rytíři se svou přísahou upisují k osamělému putování ve jménu vlastní víry.

Dost možná je právě toto důvodem Artušova strachu. Uvědomuje si, že pout' za svatým grálem není ani tak cestou fyzickou jako spíše duchovní. Stejně tak ví, že mnozí z jeho rytířů nejsou a ani nebudou schopni takovou výpravu podniknout, neboť jim právě spirituální záštita jejich bytosti chybí. Dost možná se proto na výpravu nevydává ani on sám. Je si vědom svých neodpuštělných morálních chyb, a tak raději setrvává na Camelotu jako pomyslná poslední opěra Kulatého stolu.

Před odjezdem se rytířům ještě dostane upozornění:

*„[...] none in this quest lead lady nor gentlewoman with him, for it is not to do in so high a service as they labour in; for I warn you plain, he that is not clean of his sins he shall not see the mysteries of our Lord Jesu Christ.”*¹⁴ (Malory, 543)

V tomto případě je na ženu zcela jasně nahlíženo jako na nositelku hříchů a pokušitelku. Ne náhodou je v knize žena často spojována s pekelnými mocnostmi. Konec konců, i samotný středověk na ženu často nahlížel jako na nástroj zla. V souvislosti tím, že právě žena způsobila vyhnání člověka z ráje, je ale tento požadavek v jistém ohledu pochopitelný.

---

¹³ Jeden by si pomyslel, že [Artuš] výpravu za grálem uvítá jako zdroj zbožnosti. On místo toho běduje, že už více nespátří rytíře, které tolik miloval.

¹⁴ [...] nikdo necht' si na tuto výpravu s sebou nebere dívku ani urozenou dámu, neboť se nesluší tak činit ve službě tak vznešené, již jste se propůjčili. (Rodriguez, 1998: 86)

3.2.2 GAWAINOVA A GALAHADOVA CESTA

Jak už bylo zmíněno výše, na putování za svatým grálem se vydalo ohromné množství rytířů. My si onu pout' představíme prostřednictvím dvou zástupců – sira Gawaina a sira Galahada.

3.2.2.1 GAWAINOVO PUTOVÁNÍ

Po spěšně učiněné přísaze se sir Gawain vydává na pout'. Leč, jakékoli dobrodružství se mu vyhýbá a rytíř po nějaké době začíná pochybovat jak o smyslu výpravy, tak i o smyslu celého putování. Konečně se mu však zdá podivuhodný sen, v němž spatřuje stádo černých býků, mezi nimiž jsou dva bílý a jeden bílý s černou skvrnou. Vidinu mu vyloží poustevník. Sen dle jeho slov ukazuje na rytíře Kulatého stolu, mezi nimiž jsou pouze tři, kterým se podaří dospět až ke grálu. Ostatní rytíři jsou totiž pohlceni svou pýchou.

„The adventure of the Sangreal which ye and many other have undertaken the quest of it and find it not, the cause is for it appeareth not to sinners. [...] For ye be an untrue knight and a great murderer.”¹⁵ (584)

Gawain je prototypem běžného člověka – takového, který hřeší a nebere své přestupky přehnaně vážně. Chová se lidsky. Ovládají ho city. Přeje si vykonat velké činy, touží proslavit své jméno, chce, aby ho ostatní respektovali. Je zaměřený ryze na sebe sama. Když přijde na otázku věrnosti, víme, že věrnost morální – minimálně vůči svému králi – zachovává, nicméně věrnost morálně-náboženskou v jeho případě nahrazuje spíš věrnost sobě – svým vlastním potřebám a přáním. Nedbá pokání, nekoná činy ve jménu Božím, ale ve jménu vlastním. V jistém ohledu můžeme říct, že pozemsky se před Bohem upřednostňuje.

Pokud tedy Gawaina počítáme jako zástupnou jednotku, reprezentující ono černé stádo býků, kteří jsou na tom myšlenkově velice podobně, vidíme, že situace napříč společenstvím Kulatého stolu nevypadá vůbec dobře. Víra je jednou z pěti klíčových hodnot

---

¹⁵ „Dobrodružství svatého grálu, za kterým jste se vy a spousta dalších vydali, nedosáhnete. Příčina je ta, že se nezjevuje hříšníkům. [...] Vy jste rytíř nepoctivý a velký vrahoun. (163)

rytíře, jak už bylo zmíněno v kapitole o původu rytířství, a když ji tedy propojíme s náboženskou věrností, vidíme, že idea rytířů a rytířství obecně se pozvolna začíná bortit. Rytířů Kulatého stolu je sto čtyřicet. Místo u Kulatého stolu je ale místo nejvyšší prestiže. Přirozeně existují i rytíři „mimo“ Kulatý stůl, jejichž hlavním cílem je zaujmout natolik, aby ke stolu mohli zasednout. Jistě se vyskytnou i zářné výjimky, avšak i mezi „prostými“ rytíři bude situace nejspíš dost podobná. Můžeme jen hádat, zda by se tento ústup od náboženské věrnosti dal vztáhnout i na prostý lid. Malory o prostých lidech prakticky nemluví, a když už ano, jedná se obvykle o poustevníky a mnichy, kteří věrně setrvávají ve víře.

Barbara Gray Bartholomew (1963: 266) ve svém eseji píše: *„Humanity, when faced with the possibility of achieving perfection, is most likely to behave as Gawain does; in the Grail quest almost the entire Round Table follows his lead.”*¹⁶ Touha po ideálu může být silnou motivací k tomu, aby se člověk ubíral určitým směrem. Ne vždy se nám v takové cestě ale podaří setrvat. K velkoleposti obvykle vede nesnadná stezka, která velice snadno dokáže odradit, a ne každý je schopný se na ní udržet, což vidíme jak u Gawaina, tak i u dalších rytířů. *„Gawain, like the mass of knights, is zealous in his pursuit of the Grail until he becomes aware that this quest is beyond his achievement because it differs from his usual blood-and-thunder adventures not in degree but in kind.”*¹⁷ (266) V tomto putování nehraje roli fyzická, nýbrž duchovní podstata věci. Jedná se především o vnitřní náboženskou pout', nikoli zběsilou honbu za pokladem a slávou. Je zde důležitá pokora, které však nejsou všichni schopni, a proto řada rytířů na své cestě ztroskotá.

Gawain poslouchá pouze slova, která chce slyšet. Jakmile usoudí, že vše potřebné bylo vyřčeno, odchází; tudíž když mu výše zmíněný poustevník chce dát radu, Gawain

---

¹⁶ Pokud by někdo lidem nabídl, že by se mohli stát dokonalými, budou se pravděpodobně chovat stejně jako Gawain. Během putování za svatým grálem jeho příklad následují téměř všichni rytíři Kulatého stolu.

¹⁷ Stejně jako řada dalších rytířů je i Gawain posedlý svou honbou za grálem, dokud mu však nedojde, že tato výprava je mimo jeho možnosti. Zcela se svou povahou odlišuje od jeho běžných bouřlivých dobrodružství.

bláhově odjíždí, odvolává se na odchod svého přítele. Je velmi symbolické, když Gawain později naráží na sira Galahada, který jej mečem, který vytáhl z kamene, právě oním mečem, před nímž Gawaina varoval sir Lancelot, ošklivě poraní na hlavě a touto cestou pomyslně ukončí jeho cestu za grálem. Ostatně, je to právě sir Galahad, jemuž je jako jednomu z málo přislíbeno, že nalezne svatý grál.

3.2.2.2 GALAHADOVO PUTOVÁNÍ

Sir Galahad pochází z krve Josefa z Arimatie, opatrovatele svatého grálu. Jeho rodiči jsou nejlepší rytíř světa, sir Lancelot, a paní Elaina, díky níž je propojen se slavným předkem. Mimo skvělého původu se mu dostalo i výchovy od jeptišek a dokonce i titulu „*the haut prince*“¹⁸ (Malory, 538).

Jeho cesta je od té Gawainovy odlišena úspěšným dosažením cíle. Galahad patří mezi ony tři *vyvolené*, kteří se mravně odlišují od zbytku rytířstva. Stále setrvávají v pevné víře, a veškeré skutky konají ve jméne Božím, nikoli svém. Často rozjímají v modlitbách, a když se během své cesty dostanou do situace, kdy mají volit mezi milostí a násilím, vždy zvolí mírnější cestu. Lásce k ženě se snaží vyhýbat, jakmile ale přijde na otázku pomoci, jsou vždy ochotně připraveni bránit její čest. Jedná se vzory rytířského chování, z nichž by si ostatní v hojnosti měli brát příklad.

Během cesty za grálem se někteří rytíři sdružují do dvojic, případně menších skupinek, ve kterých putují pospolu. Pan Galahad se ale nechce zdržovat ve společnosti těchto rytířů a sám zůstává až se sirem Borselem, sirem Percivalem, případně sirem Lancelotem, svým otcem. Cestou přirozeně potkává další rytíře, nestojí ale o jejich doprovod. Jeden mnich objasňuje siru Gawainovi Galahadovy důvody pro osamělé putování slovy: „*Sir, said he, for ye be wicked and sinful, and he is full blessed.*”¹⁹ (554) Z této výpovědi můžeme odtušit, že Galahad nechce být jakkoli pošpiněn hříšnými rytíři, ale zároveň v jistém ohledu nevěří

---

¹⁸ Kníže nejvyšší (78)

¹⁹ „Jelikož jste hříšný a zkažený, kdežto on je ctnostný,“ odpověděl mnich. (104)

v to, že by je svou přítomností mohl napravit a přivést na *správnou* cestu. Proto se patrně rytířské společnosti straní.

E. Archibaldová (1992: 322) přichází s myšlenkou, že: „*Fellowship is [...] seen as an obstacle to spiritual improvement and the fulfilment of the quest.*”²⁰ Člověk nejlépe rozjímá, je-li zcela sám, takže ve společnosti jiných rytířů se jeho úvahy dost pravděpodobně nebudou zaobírat Bohem, ale spíše něčím pozemským, což se cestě za grálem přičí.

Jakmile sir Galahad dospěje na Carbonek, hrad krále Pellese, usedne spolu s dalšími rytíři k tabuli a znovu spatří svatý grál a s ním i samotného Ježíše Krista, který k nim promluví:

*„My knights, and my servants, and my true children, which be come out of deadly life into spiritual life, I will now no longer hide me from you, but ye shall see now a part of my secrets and of my hidden things: now hold and receive the high meat which ye have so much desired.”*²¹ (Malory, 625)

Několika málo rytířům se dostává nejvyšší pocty, jakou si lze představit. Přesto spatřují pouze část tajemství a jejich zbytek je jim přislíben ve městě Sarras.

*„[...] thou must go hence and bear with thee this Holy Vessel; for this night is it shall depart from the realm of Logris, that it shall never be seen more here. [...] For he is not served nor worshipped to his right by them of this land, for they be turned to evil living; therefore I shall disherit them of the honour which I have done them.”*²² (625)

Tato promluva je nejkličovější výpovědí celého putování. Můžeme z ní vyvodit, že situace mezi rytíři už nejen spekulativně zrcadlí situaci prostého lidu. Lidé se obracejí

---

²⁰ Na společenství je nahlíženo jako na překážku, která brání duchovnímu rozvoji a dosažení cíle.

²¹ „Moji rytíři a mí služebníci, mé pravé děti, které vzešly z života smrtelného do života duchovního – již se vám déle nebudu skrývat. Nyní uvidíte část mých tajemství a skrytých věcí. Nuže, vezměte a přijměte tento nejvyšší pokrm, který jste si tolik zasloužili.“ (Rodriguez, 1998: 236)

²² Proto se musíš odebrat tam a s sebou vzít i tuto posvátnou nádobu, neboť dnešní noci opustí logriské království a už ji zde nikdo nespasí. [...] Protože lid této země ji nectí, ani jí neslouží, neboť se obrátil k životu v hříchu. Proto ho zbavím pocty, kterou jsem ho obdařil. (237)

k životu v hříchu a jsou zaměřeni pouze na své vlastní dobro. Jiní lidé, neřkuli Bůh, pro ně nejsou důležití tak, jak tomu bývávalo dříve. Fakt, že má být grál přenesen zpět do Sarrasu, odkud jej původně přinesl potomek Josefa z Arimatie, ukazuje na nevyhnutelnost a nenapravitelnost toho všeho. Lidé se odvrátili od Boha a ten se nyní odvrací od nich. Přípravuje je o privilegia, kterými je kdysi obdaroval a navrací vše zpět k samotnému počátku. Kruh je do pomyslné dokonalosti uzavřen tím, že grál pryč odnáší poslední potomek z krve Josefa z Arimatie, jemuž je v Sarrasu odhalen zbytek tajemství grálu, a jenž na onom místě i umírá. S Galahadovou smrtí se do nebes navrací i grál.

3.2.3 SHRNUÍ PŘÍBĚHU S GRÁLEM

Tento příběh oslavuje věrnost Bohu a její upřednostnění před věrností sobě sama. Zároveň jej zahaluje i rouška mysticismu, neboť ani po tom všem nám není vyjeveno, jaké je tajemství grálu. Galahadova pout' nás má inspirovat k podniknutí podobné duchovní cesty, má nám dodat odvahu a vůli neustoupit a jít dál.

[...] *Galahad, of course, represents spiritual perfection. If the Round Table were composed of knights like Galahad or even Lancelot, Arthur's ideal might continue in reality. But instead it is composed of knights like Gawain, in varying proportions of good and evil.*"²³ (Bartholomew, 266)

Rytíři Kulatého stolu jsou nedokonalí a mají své chyby, stejně jako všichni lidé. Snad skrze tento kontrast mezi ideálem a realitou chtěl autor docílit upoutání čtenářské pozornosti a následného zamyšlení. Jakmile grál opustí Artušovo království, plíživě nadchází konec všeho dobrého na panovníkově dvoře. Blíží se katastrofa a zánik všech rytířů Kulatého stolu. Jen stěží můžeme říct, zda jde o trest za nevěru Artušova království, jeho rytířů, popřípadě za trest pro samotného krále.

---

²³ Galahad, přirozeně, reprezentuje duchovní dokonalost. Pokud by kolem Kulatého stolu zasedali rytíři jako Galahad nebo Lancelot, Artušův sen by mohl i nadále existovat. Společenství naproti tomu ale sestává z rytířů jako Gawain, kteří v sobě snoubí dobré i špatné vlastnosti.

3.3 VĚRNOST V PŘÍBĚZÍCH KRÁLE ARTUŠE, GUINEVERY A LANCELOTA

3.3.1 VĚRNOST KRÁLI A ARTUŠOVY PRVNÍ CHYBY

Když je Artuš prohlášen králem, ne všichni ho akceptují jakožto svrchovaného panovníka. Řada rytířů se podvolí, avšak značná část nesouhlasí a pozvedne proti králi zbraně. Artuš ty, kteří jej podporovali už od samotného počátku, štědře odměňuje a dosazuje je do vysokých zemských funkcí. S tímto přístupem se chová nadmíru rytířsky, ba královsky. Robert Jones (2011: 147) poukazuje na to, že *„věrnost a povinnost fungovaly v obou směrech. [...] Od pána se očekávalo, že bude ke svým přívržencům štědrý a bude odměňovat jejich věrnost dary.“* Propůjčení významných funkcí, statků, popř. klenotů je nejlepším způsobem, jak si něčí věrnost zajistit. Král má přirozeně bránit své leníky a poddané, nicméně příslib ochrany mnohdy k dosažení věrnosti nestačí – zvláště v případě, kdy se rozhostí mír. Daleko výhodnější je obdarování, na nějž se v době míru jen tak nezapomene, neboť obdarovaného udržuje v prosperitě a úctě.

Jakmile však – tak jako v Maloryho díle – někdo o dary nestojí a naopak chce krále nahradit na trůně, plyne z toho jediné možné řešení – demonstrace síly. Pokud si nelze získat respekt přes laskavé obdarování, nezbyvá než odhalit svou moc a zasít do nepřátelských srdcí strach, který přiměje pokleknout a uznat svrchovanost toho, jenž právě sedí na trůně. Významnou roli v takové chvíli zastává podpora schopných vojenských složek a přirozeně i vlastní válečnický um. Jak ale víme, Artuš neměl pouze nepřátele, ale i značnou část stoupenců, díky nimž si již v mladém věku mohl dovolit rozpoutat válku, z níž nakonec vyšel vítězně jako pravý a nezpochybnitelný král. Po válce navíc opět dostává veškerému očekávání a svoje věrné štědře odměňuje.

Nicméně, chybovat je lidské a do té doby nevinný Artuš se během tohoto válčení poprvé významně prohřešuje. Když za králem během výše zmíněné války přijíždí manželka jeho nepřítele, která má za úkol vyzvědět, jak vypadá situace na panovnickově dvoře, její

návštěva se mírně komplikuje: „*For she was a passing fair lady, therefore the king cast great love unto her, and desired to lie by her; so they were agreed, and he begat upon her Mordred, and she was his sister, on his mother's side, Igraine.*“²⁴ (Malory, 58)

Mezi Artušem a jeho sestrou dochází k incestu, z něhož se později Artušovi narodí již druhý nemanželský syn, Mordred. Vzhledem k tomu, že Artuš tou dobou není ženatý, není tento *poklesek* natolik zdrcující, jako by tomu bylo v opačném případě. Můžeme ale přihlídnout k tomu, že Lotova manželka přijíždí poté, co Artuš již spatřil Guineveru a „*ever after he loved her*“²⁵ (57), což si poněkud protirečí s tím, že chvíli nato zahrnul svou láskou úplně jinou ženu. Vzhledem ke zmínce, že „s ní zatoužil ulehnout“ lze spekulovat nad tím, že jeho láska byla pravděpodobně ryze fyzické podstaty a nejspíše souvisela pouze s jeho mladickými neuváženými touhami. Nejpodstatnější a neprominutelný je ale fakt, že se pomiloval se svou příbuznou, ba co více velice blíže příbuznou – s nevlastní sestrou. Leah Otis-Cour (2002: 51), která ve své knize rozebírá partnerské vztahy ve středověku a píše:

„Pod výhrůzkou božího trestu, jakým mělo být například narození postiženého dítěte v případě početí ze zakázaného styku, se církvi podařilo přesvědčit křesťanskou obec, aby toto tabu respektovala, a strašák incestu dokázal tento strach rovněž vyvolat. Například Karel Veliký, který se zjevně dopustil incestu se svou sestrou – Roland mohl být jeho synem a zároveň i synovcem – si Rolandovu smrt vysvětloval jako trest za tento hřích.“

Pakliže přistoupíme na myšlenku Božího trestu, který drasticky postihne otce zakázaného dítěte, ba i dítě samotné, vidíme, že nám tato situace silně koresponduje s tím, co se má Artušovi v budoucnu stát. V době těchto událostí jsme však na samotném počátku

---

²⁴ A že to byla dáma neobyčejné krásy, zahořel k ní král láskou a zatoužil s ní ulehnout. Svolila tedy a tehdy s ní zplodil Mordreda. Manželka krále Lota byla jeho nevlastní sestra ze strany jeho matky, královny Igrainy. (Rodriguez, I., 1997: 65)

²⁵ zahořel k ní věčnou láskou (63)

jeho příběhu. Artuš, doposud morálně čistý, nezkažený a bohulibý, se nyní poprvé vzepře jakýmkoli ideálům. Jako polehčující okolnost lze vzít v úvahu, že „[...] *all this time King Arthur knew not that King Lot's wife was his sister*“²⁶ (Malory, 58) Vzhledem k tomu, že jde o jakýsi první prohřešek, který byl navíc učiněn v nevědomosti, trest Artuše nestíhá v blízké době, ale až po letech, kdy jeho poklesků přibude.

Artuš je posléze upozorněn:

*„But ye have done a thing late that God is displeased with you, for ye have lain by your sister, and on her ye have gotten a child that shall destroy you and all the knights of your realm. [...] it is God's will your body to be punished for your foul deeds [...]“*²⁷ (60)

Tento výrok nám pouze potvrzuje, že se Artuš prohřešil a svým činem se znelíbil Bohu. Přesto si ale daná slova lze vyložit nejen jako hrozbu, ale i jako varování. Varování, aby se něco podobného neopakovalo a Artuš žil počestným životem mimo jakékoli hříchy. Dodatek: *„ye shall die a worshipful death“*²⁸ (60) nemusí nutně znamenat, smrt na bitevním poli, neboť ctihodně může člověk zemřít i po tom, co prožil plnohodnotný, nehříšný život. Daná slova tedy můžeme brát ne jako hrůznou věštbu, ale spíše jako mravní pokárání, které se nemá znovu opakovat.

První Artušův omyl je však brzy nato provázen druhou, ještě větší chybou, která je tentokrát zcela neodpuštělná. Král dá poslat pro květnová novorozeňata šlechticů a urozených dam, neboť:

„Merlin told King Arthur that he that should destroy him should be born on May-day, wherefore he sent for them all, upon pain of death; and so there found many lords' sons, and all were sent unto the king, and so was Mordred sent by King

---

²⁶ [...] po celou dobu to [že je Lotova žena jeho sestrou] král Artuš nevěděl. (Rodriguez, I., 1997: 65)

²⁷ „Nedávno jste totiž vykonal skutek, za který se na vás Bůh rozhněval. Ulehl jste totiž na lůžko se svou sestrou a s ní zplodil dítě, jež zahubí vás i všechny rytíře vaší říše.“ [...] „Je vůlí Boží, aby vaše tělo bylo za ten hanebný skutek potrestáno.“ (68-69)

²⁸ „Zemřete čestně.“ (69)

Lot's wife, and all were put in a ship to the sea, and some were four weeks old, and some less. [...] So many lords and barons of this realm were displeased, for their children were so lost, and many put the wite on Merlin more than on Arthur, so what for dread and for love, they held their peace."²⁹ (68)

Merlin zastává v příběhu velice rozporuplnou roli. Je opředěn rouškou tajemství a ani v samotném konci nevíme, co si o něm myslet. Jedná se o mocného kouzelníka, který umí měnit podoby a ovládá podivuhodná kouzla. Přestože mnozí považují Merlina za ďáblova spojence, je to právě on, kdo iniciuje Artušovo pokřtění, čímž tuto tezi poněkud vyvrací. Pouze na tomto základě ale stejně tak nemůžeme tvrdit, že je Merlin prototypem křesťana. Jeho postava je nadmíru komplikovaná, což může souviset i s tím, že Malory vycházel ze značné řady předloh, a nakonec ani on sám moc netušil, zda Merlina postavit do pozice keltského kouzelníka, nebo spíše pekelného zaprodance, který respektuje Boha.

Ve výše zmíněné ukázce spatřujeme v Merlinovi pokušitele, který takto inklinuje spíše k pekelné podobě. Čaroděj krále informuje o tom, kdy se na světě objeví jeho zhouba a nechává ryze na něm, jak s věděním naloží. Artuš se v této chvíli zachová zcela nemilosrdně a s ohledem na vlastní blaho je ochoten dát povraždit desítky malých chlapců.

Až šokujícím dojmem působí, jak blízce se najednou podobá králi Herodovi, který dal v Betlémě povraždit všechny chlapce, neboť jeden z nich pro něj znamenal hrozbu. Artuš je prototypem křesťanského krále. Je věřící, a tudíž je i obeznámen s tím, jak se v Betlémě zachoval král Herodes. Ve světle takového vědění se jeho konání jeví o to hrůznějším. Mohl snad mladický strach o život způsobit, že se náhle zachoval stejně jako krutý král Judeje? Pozoruhodné je i to, že Mordred, stejně jako Ježíš, přežívá. Jediný rozdíl je v tom,

---

²⁹ [...] mu Merlin předpověděl, že ten, kdo způsobí záhubu jeho i celé říše, se narodí v květnu. Král poručil vykonat ten rozkaz po d trestem smrti. A v květnu se narodilo šlechtickým rodinám mnoho dětí a rodiče je všechny poslali králi. I manželka krále Lota poslala Mordreda. Všechny děti posadili královi lidé na loď a tu pustili na širé moře. A některé děti měly jen čtyři týdny, jiné byly ještě mladší. [...] Mnozí velmoži a baroni těžko nesli záhubu svých dětí, ale vinu dávali spíše Merlinovi než Artušovi, avšak ze strachu i z lásky ke králi ani nehlesli. (82)

že Mordredův potenciální vrah přežívá až do chlapcovy dospělosti, zatímco Ježíšův první odpůrce umírá, když je Ježíš v Egyptě. Rozhodně není možné ztotožňovat Mordredovu postavu s Ježíšem, nicméně tato blízká podobnost jejich dětských osudů je nadmíru zajímavá. Na místo Vykupitele je ale Mordred spíše metlou boží, která má Artuše za jeho hříšné činy srazit na kolena.

3.3.2 ARTUŠŮV SŇATEK A NÁZNAKY NEVĚRY

Okolí vytváří na krále nátlak, aby se oženil, což je ovšem zcela přirozená věc – země potřebuje zajistit následníka, aby se po Artušově smrti zabránilo dalšímu potenciálnímu válčení o trůn a jediná cesta, jak docílit legitimního následníka, je manželství. Král si touží vzít Guineveru, dceru krále Leodegrance, načež je však upozorněn: „[...] *that Guenever was not wholesome for him to take to wife, for [...] Launcelot should love her, and she him again.*“³⁰ (90) Navzdory varování Artuš na tomto sňatku trvá a král Leodegrance je jeho rozhodnutím potěšen. Jako dar mu se svou dcerou posílá ještě Kulatý stůl, který kdysi obdržel od Artušova otce.

Právě s Guineverou se tedy na scénu dostává hlavní pilíř camelotského rytířství, kterým je právě Kulatý stůl – sjednocující kolem sebe ty nejlepší rytíře. Pokud by si Artuš vzal za ženu jinou šlechtičnu, nevíme, zda by se mu tohoto štědrého daru dostalo. Manželství s Guineverou je tedy jedním ze zásadních faktorů, které Artušovi napomohly k vybudování velkolepého dvora, jehož středobodem se stává Kulatý stůl.

Nicméně, je to právě tento sňatek, který zároveň působí i zkázu Kulatého stolu. Merlinovo varování se stává skutečností; královna a Lancelot k sobě pociťují lásku, a byť se Artuš vůči jakýmkoli náznakům jejich vztahu snaží být slepý, jeho okolí mu bez ustání podsouvá různé důkazy Guineveriny nevěry. Největší zásluhu na odhalování tohoto tajemného

---

³⁰ [...] že neučiní dobře, vezme-li si Guineveru za manželku, neboť do té dívky se zamiluje i pan Lancelot a ona bude jeho lásku opětovat. (126)

románku má králova nevlastní sestra, Morgana le Fay, která králem opovrhuje a touží po tom ho prostřednictvím odhalení královnina poměru nejstrašlivěji zranit, nebo dokonce usmrtit.

Otis Courové (2002: 56) ve své knize zmiňuje:

„Podle Augustina věrnost (fides) byla jedním z cílů manželství. Tato věrnost měla být vzájemná a církve považovala za cizoložství jak nevěru manžela, tak manželky, na rozdíl od římské a germánské společnosti, kde se cizoložství mohla dopustit pouze žena a její spoluviník. Zatímco církevním trestem za cizoložství bylo pokání muže i ženy, světská společnost mužskou nevěru víceméně přehlížela, ale pro cizoložnici žádala trest smrti nebo zmrzačení. Nejdůležitější otázkou nebylo, zda má být potrestána smrtí či nikoli, ale kdo má právo trest vykonat, zda otec, či manžel.“

Odhalení nevěry by bylo pro Artuše opravdu nadmíru bolestivé, neboť by znamenalo, že bude muset svou ženu fyzicky, ba co více smrtelně, potrestat.

Prvním prostředkem, pomocí kterého chce Morgana prokázat královninu nevěru, je pozlacený roh, jenž: „[...] *had such a virtue that there might no lady nor gentlewoman drink of that horn but if she were true to her husband, and if she were false she should spill all the drink [...]*“³¹ (Malory, 278)

Napodruhé Morgana zneužívá sira Tristana, jemuž dá štít, se kterým se má zúčastnit turnaje. Štít je: „[...] *the field was goldish, with a king and a queen therein painted, and a knight standing above them, [one foot] upon the king's head, and the other upon the queen's.*“³² (346) Tristan netuší, co erb znamená, zatímco král je na ono vyobrazení explicitně upozorněn. Když se Artuš dozví, že štít pochází od jeho sestry Morgany, je nakonec jeho zájem obrácen spíše na neznámého rytíře, jehož neznámou identitu se snaží odhalit. Morgana pověstná svými kouzelnickými triky, se krále nejednou pokoušela zabít,

---

³¹ [...] měl takovou zvláštní vlastnost, že z něj nemohla pít žádná žena, která nezachovala svému manželovi věrnost – pokud se prohršila nevěrou, celý nápoj vylila. (Rodriguez, II., 1997: 76)

³² [...] celý zlatý, v jeho[ž] poli byl namalován král a královna a nad nimi – jednou nohou na králově hlavou, druhou na královnině – stál rytíř. (190)

dost pravděpodobně má onen štít sloužit k podobnému účelu, tudíž nemá smysl mu věnovat zbytečně moc pozornosti.

Jen velice těžko ale můžeme říct, zda královo chování odkazuje k nevšímavosti a naivitě, nebo spíše záměrné slepotě. Přeci jen, jakmile je jednou člověku řečeno, že mu jeho budoucí žena nezachová věrnost, v hlavě už napořád zůstane určité zrnko pochybností. Vliv okolí je pak dalším samostatným faktorem, který nepřipouští, že by Artuš o nevěře nevěděl. Spíše se zdá, že se ji snaží přehlížet, snad z hluboké lásky, úcty a věrnosti, kterou královně Guinevere přislíbil, když z ní učinil svou ženu.

Nám samotným se ujištění o Lancelotových citech vůči královně dostane prostřednictvím kouzelnice Hellawes, jež rytíře pokouší v lásce. Když se ale Lancelot nenechá nijak zlákat, pouze nešťastně konstatuje: „[...] *there may no woman have thy love but Queen Guenever.*“³³ (180) Zdá se, jako by řada lidí, a zejména pak těch, jež jsou obdařeni magickými schopnostmi, věděla, že ti dva *mají* být spolu.

3.3.3 LANCELOT A GRÁL

Nicméně, ani Lancelotovu poměru s královnou není přáno. Do samotného středu jejich zakázané lásky vstupuje paní Elaina, která za pomoci kouzla nabude královniny podoby, rytíř s ní stráví noc lásky a posléze se jim narodí syn Galahad. Vzhledem k tomu, že Elaina pochází z hradu, na němž je uschován svatý grál, můžeme toto její vklínění se mezi královnou a rytíře považovat za Boží zásah, který má zabránit jejich zakázané lásce.

Královna je těmito událostmi nadmíru rozhořčena, a když paní Elaina přijíždí ke dvoru a Lancelot je znovu zmámen kouzly, královna jej zavrhuje: „*False traitor knight that thou art, look thou never abide in my court, and avoid my chamber, and not so hardy, thou false traitor knight that thou art, that ever thou come in my sight!*“³⁴ (509-10) Lancelot

---

³³ [...] z vaší lásky se nemůže těšit jediná žena, kromě královny Guenevery. (Rodriguez, I., 1997: 283)

³⁴ „Ty falešný rytíři, hleďte se klidit z mého dvora a opusťte mou komnatu. A opovažte se mi, vy zrádce, ještě někdy přijít na oči.“ (Rodriguez, 1998: 24)

z jejích slov na dva roky zešílí a uprchne. Znovu si tedy můžeme položit otázku, způsobila toto hnutí mysli královnina slova, nebo šlo o nějaký vyšší trest za rytířovu nevěru?

Je tuze zajímavé, že zpět k plnému vědomí a rozumu jej přivádí až pomoc paní Elainy, která jej nechá přenést právě ke svatému grálu. Teprve tato nádoba navrácí Lancelotovi zpět zdravou mysl, o níž ho královna (případně jeho vlastní vina) připravila. Ztrátu rozumu lze tedy opravdu brát jako trest za rytířovo hříšné chování, z něhož vede jediná cesta, jíž je pokání.

Lancelot si navíc začne říkat „*Le Chevaler Mal Fet, the knight that hath trespassed.*“³⁵ (525) Není jisté, zda význam je myšlen jako prohřešek proti Bohu, nebo vůči královně. Přirozeně by se dalo očekávat, že to první, kdy ono přejmenování bude cestou k pokání, leč, Lancelot si velmi záhy vyrábí černý štít se stříbrnou královnou uprostřed, což rozhodně nepůsobí jako forma zpytování svědomí. Navíc, jakmile se rytíř dozví, že po něm královna vyhlásila pátrání, neváhá a ochotně se navrácí zpět k Artušovu dvoru. Dokonce ani nebere ohledy na zoufalou paní Elainu, která se ho snaží zadržet zvěstí, že během svatodušních svátků má být jejich syn pasován na rytíře. Lancelot dává přednost královně před vlastní krví a tím se opět navrácí do centra svého hříšného bytí.

Jakmile dojde na vyhlášení výpravy za svatým grálem, Lancelot se přirozeně také účastní a znovu se ocitá tváří v tvář grálu. Nicméně, v momentě kdy se svatá nádoba zjevila: „*Lancelot wist not where it was become; for he was overtaken with sin that he had no power to rise again the holy vessel; wherefore after that many men said of him shame, but he took repentance after that.*“³⁶ (557) Rytíř si po této události uvědomuje, že se nachází v zajetí hříchu s královnou, a touží se kát a napravit. To nám později potvrzuje, když se zpovídá:

„[...] *he [Lancelot] told there that good man all his life. And how he had loved a queen unmeasurably and out of measure long. And all my great deeds of arms that*

---

³⁵ Rytíř Provinilý, jenž zhřešil (51)

³⁶ Pan Lancelot [...] nevěděl, kam se poděla – byl natolik v moci hříchu, že neměl sílu se k posvátné nádobě pozvednout; a proto o něm potom mnozí hovořili hanlivě, avšak on se kál. (109)

*I have done, I did for the most part for the queen's sake, and for her sake would I do battle were it right or wrong, and never did I battle all only for God's sake, but for to win worship and to cause me to be the better beloved and little or nought I thanked God of it.*³⁷ (559)

Lancelot posléze žádá poustevníka o radu a ten mu ji udílí s podmínkou, že se rytíř ke královně více nepřiblíží. Lancelot souhlasí a ihned se cítí lépe. Během cesty je rytíři udělena ještě řada pokání a on je bez váhání přijímá. Přesto, když na Lancelota přijde pomyslná zkouška, kdy se má přidat buďto k vojsku bez hříchu nebo k tomu hříšnému, volí si rytíř druhou možnost. Jedna žena mu poté vyloží, že tak jednal z velké pýchy, kterou chová v srdci a tím se Bohu opět znelíbil. Žena mu radí, ať se v budoucnu vyvaruje podobných pochybení, protože jinak dost pravděpodobně okusí ohně jámy pekelné. Při cestě za grálem mají vždy potřeby jedince jít stranou a vše má být činěno ke slávě Boží. Lancelot přesto stále chybuje – nyní už ne tolik z marnotratné lásky vůči Guinevere, ale spíše z lásky k sobě sama, k vlastní pověsti, čímž dostává myšlenku E. Koháka (1993: 114), že touha po cti je vlastně samolibá touha po tom být ctěn. Je nezpochybnitelné, že se snaží kát, nicméně k dokonalé povaze svého syna má velmi daleko.

Po tom, co Lancelot stráví nějaký čas právě se svým potomkem, je mu nakonec umožněno grál spatřit. Přichází pokorně, přesto je ale vnitřním hlasem varován: „*Flee, Launcelot, and enter not, for thou oughtest not to do it; and if thou enter thou shalt for-think it.*“³⁸ (618) Rytíř se smutně podvoluje, avšak jakmile se mu zdá, že je kněz, jehož v místnosti s grálem spatřil, je v nouzi, nedbá varování a s omluvnou modlitbou na rtech vstoupí, aby mu pomohl. V tu samou chvíli je za svou drzost sražen k zemi vyšší mocí, neschopen pohnout se. V knize je často odkazováno na to, že Bůh má Lancelota nejraději ze všech, což je nám

---

³⁷ A povyprávěl poustevníkovi o svém životě vše – jak nesmírně miloval královnu a všechny skvělé činy ve zbrani vykonal především pro ni.

„Pro ni jsem se bil, ať již to bylo správné či nikoli; a nikdy jsem nebojoval jen pro Boží slávu – jen abych si získal úctu a byl ještě více milován, a Bohu jsem za to vzdával dík jen málo, nebo vůbec. (113)

³⁸ „Prchni, Lancelote, a nevstupuj, neboť ti to nepřísluší. Vstoupíš-li, budeš litovat.“ (225)

potvrzeno i touto událostí. Lancelot není usmrčen, ale pouze uvězněn v nehybném těle. Rytíř takto proleží dvacet čtyři dní a nocí, což ho vede k závěru, že: „[...] *it was punishment for the four-and-twenty years that he had been a sinner.*“³⁹ (619) Poté, co je Lancelot ještě jednou nasycen grálem, se nakonec vrací zpět na Artušův dvůr.

Tam ale rytíř proti vší logice znovu zabředne do hříšného života a jeho city ke královně opět zaplanou. Po putování za grálem v něm nezpochybnitelně zůstává silná duchovní podstata a on se snaží držet si od královny určitý odstup, čímž si zprvu vysluhuje jen další zavržení. Po opuštění Artušova hradu je Lancelot těžce raněn do boku, a to svým bratrancem, Borselem. Tato rána by se velice snadno dala ztotožnit s další ranou od Boha, neboť Bors byl jeden z vyvolených rytířů, kteří doprovodili grál až do Sarrasu, a jako jediný se z tohoto dobrodružství navrátil. Vzhledem k tomu, jak se po návratu z putování za svatým grálem zachoval Lancelot, je velice pravděpodobné, že jde o další varování shůry, které má hříšného rytíře navrátit zpět do pokorného života, nicméně tentokrát se už vůbec nesetkává s odezvou. Lancelot je opět na začátku, jeho city ke královně znovu planou v plné síle a když je mu umožněno vrátit se znovu zpět, vyústí to v největší katastrofu Artušova světa.

3.3.4 ODHALENÍ NEVĚRY

Povědomí o královnině nevěře se vyskytuje nejen mezi kouzelnicky nadanými lidmi, ale i mezi rytíři na Artušově dvoře. Jsou to právě sirové Agravain a Mordred, kteří krále slovně upozorňují na Guineveřinu nevěru. Jeho reakce ale odpovídá zarputilému odmítání a slepotě, jíž jsme se zaobírali výše, a král požaduje důkaz nevěry, který mu je poskytnut. Artuš v dané situaci nemá na vybranou a královna je za své cizoložství odsouzena k upálení na hranici, což potvrzuje trend popsany Otis Courovou. Královnu před smrtí ale zachrání její věrný rytíř, ačkoli na úkor usmrcení velkého počtu Artušových rytířů.

---

³⁹ [...] to byl trest za dvacet čtyři léta strávená v hříchu. (227)

Králova reakce je zdrcující: „*I am sorrier for my good knights' loss than for the loss of my fair queen; for queens I might have enow, but such a fellowship of good knights shall never be together in no company.*”⁴⁰ (701) Už na začátku výpravy za svatým grálem se král obával ztráty své družiny. Tehdy se k němu ale mnozí rytíři navrátili. Teď se má věc jinak. Artuš přišel o Lancelota a jeho příbuzné, kteří tvořili nezanedbatelný počet rytířů Kulatého stolu, a spolu s nimi ztratil i svou královnu, k níž obdržel Kulatý stůl. E. Archibald (1992: 320-1) odkazuje k B. Kennedymu, který upozornil na to, že: „*In the world of Arthurian knight-errantry the love which binds knights together in fellowship may be as powerful in its effects as the love of a knight for his lady.*”⁴¹ V Artušově výpovědi vidíme jen potvrzení těchto slov. Lásky a věrnosti svých rytířů si cenil nad lásku své manželky, již si sám vybral.

V čem jenom mohla být rytířská společnost pro krále důležitější než vlastní žena? Snad nějakou roli sehrál fakt, že královna nepovila Artušovi žádného potomka. Takto by se pak král mohl snažit svou otcovskou lásku vtisknout právě mezi své věrné druhy, mezi nimiž byli i jeho nevlastní synové. Daleko spíše ale situaci vystihují slova E. Archibaldové (1992: 325): „*A king is nothing without a court and without knights.*”⁴² Artuš ve svých rytířích spatřuje podpěry vlastní moci, které napomáhají nejen k velkoleposti jeho dvora, nýbrž i k velkoleposti jeho vlastní osoby. Jakmile ztratí tuto přízeň, vše, na čem po celý svůj život tak usilovně pracoval, vše, na čem mu kdy záleželo, se zborší. Jeho nejkrásnější sen najednou skončí a on bude nucen čelit krutému probuzení do nepřívětivé a osamělé reality.

Únosem Guinevery započíná válka mezi králem Artušem a sirem Lancelotem, který se odebere do svého hradu, *Joyous Gard*. Největší radost z toho má sir Gawain, jenž prostřednictvím tohoto otevřeného konfliktu může bez ustání vyzývat Lancelota na souboje,

---

⁴⁰ [...] mé srdce necítilo nikdy takový žal jako dnes a mnohem víc mne mrzí ztráta mých dobrých rytířů než ztráta mé krásné manželky. Avšak takové společenství dobrých rytířů se již nikdy v žádné družině nesejde. (372)

⁴¹ Láska, která ve světě artušovského rytířství svazuje rytíře k sobě do společenství, může mít stejně mocné účinky, jaké má láska rytíře k jeho paní.

⁴² Bez dvora a rytířů je královský titul k ničemu.

ve snaze pomstít své příbuzné, které Lancelot při záchraně Guinevery pobil. Samotný Lancelot se snaží nevyjíždět na bojiště. Při střetech s Gawainem rytíře nikdy neusmrtí, pouze poraní, a když se jednoho dne objevuje na bojišti, prokazuje své kvality a odmítá Artušovi ublížit:

„Not so hardy, said Sir Launcelot, upon pain of thy head, that thou touch him no more, for I will never see that most noble king that made me knight neither slain ne shamed. And therewithal Sir Launcelot alighted off his horse and took up the king and horsed him again, and said thus: My lord Arthur, for God's love stint this strife, for ye get here no worship, and I would do mine utterance, but always I forbear you, and ye nor none of yours forbearth me; my lord, remember what I have done in many places, and now I am evil rewarded.

Then when King Arthur was on horseback, he looked upon Sir Launcelot, and then the tears brast out of his eyen, thinking on the great courtesy that was in Sir Launcelot more than in other man; and therewith the king rode his way, and might no longer behold him, and said: Alas, that ever this war began.”⁴³ (Malory, 707)

Lancelot tímto činem nezpochybnitelně dokazuje, že je opravdu oním ideálem rytíře, za něhož je považován. Artušovi, jakožto pánovi, který jej pasoval, zachovává nejvyšší věrnost a odmítá mu jakkoli ublížit, ačkoli jen s ním v otevřené válce. Dokonce zabraňuje svému bratranci, aby krále usmrtil. Naopak chce raději králi vyjít vstříc nabídkou smíru, což krále donutí přemýšlet a zároveň dospět k závěru, že celé tažení je bezvýznamné.

---

⁴³ „Ne tak zhurta,“ odpověděl pan Lancelot. „Pod trestem smrti se jej už nedotkněte, neboť nestrpím, aby byl usmrčen či potupen nejvznešenější král, jenž mě pasoval na rytíře.“

Nato pan Lancelot sesedl s koně, zdvihl krále Artuše, vysadil jej opět do sedla a pravil:

„Můj pane Artuši, pro lásku Boží, učinite přítrž této potyčce, neboť zde si úctu nedobudete a já se budu bít na život a na smrt, avšak vždy vás ušetřím, i když vy ani nikdo z vašich lidí nebudete šetřit mne. Můj pane, vzpomeňte si, co jsem pro vás kdy a kde učinil. A nyní se mi tak nepěkně oplácí.“

A když král Artuš již seděl na koni, pohlédl na pana Lancelota a slzy mu vytryskly z očí, když pomyslel na Lancelotovu šlechetnost – větší, než lze nalézt u kohokoli jiného. Nato král odjel a již na Lancelota nemohl pohlédnout; i pravil:

„Jaká škoda, že tato válka vůbec kdy začala.“ (Rodriguez, 1998: 382)

Ačkoli je Artuš svolný ukončit ono válečné šílenství, není schopen zabránit Gawainově válkychtivosti a spor tak marnotratně pokračuje dál. V této králově neschopnosti postavit se Gawainově touze a prosadit svou vlastní pozemskou moc spočívá další Artušova chyba. Ačkoli v roli krále, nechává se strhnout touhou a přáním někoho jiného a nedbá na své vlastní myšlenky a pocity. Vše ukončuje až zásah papeže, nejvyššího představitele Boží moci na zemi, který poroučí Lancelotovi, aby králi navrátil Guineveru králi a tím opět nastolil mír. Lancelotova reakce je opět mírná:

„It was never in my thought, said Launcelot, to withhold the queen from my lord Arthur; but, insomuch she should have been dead for my sake, meseemeth it was my part to save her life, and put her from that danger, till better recover might come.”⁴⁴ (709)

Když Lancelot královnu navrátí, poslušně se odebere pryč do Francie a tam odmění všechny, kteří mu během bojů byli věrní. Sám si neponechá prakticky nic a dostojí tak pověstné rytířské štědrosti. Gawain si však ani po tom všem nedá pokoje a přiměje krále Artuše, aby i přes návrat královny znovu na Lancelota zaútočil.

3.3.5 SMRT

Z královny nepřítomnosti se nejvíce těší Mordred, jemuž Artuš svěřil jak vládu nad svou říší, tak i svou královnu. Mezitím, co král s Gawainem vedou válku proti Lancelotovi, Mordred bere do rukou vlastní iniciativu, prohlašuje Artuše za mrtvého a ujímá se vlády nad jeho zemí. Mordred navíc chytře využívá válečného stavu a sám začne na svém dvoře pořádat všemožné slavnosti, čímž nejenže dostojí rytířské štědrosti, ale navíc si získá i všeobecnou popularitu – je ochoten veselit se, zatímco Artuš pouze slepě válčí.

---

⁴⁴ „Na to jsem nikdy nepomýšlel,“ řekl Lancelot, „že bych svému pánu Artušovi zdržoval jeho královnu, ledaže by měla kvůli mně zemřít. Mám dojem, že bylo mou povinností zachránit jí život a vysvobodit ji z nebezpečí, dokud nepřijde lepší náprava.“ (385)

Když se Mordred pokusí učinit královnu svou ženou, ta prchne a opevní se v londýnském Toweru se svými příznivci. V tomto jejím počínu můžeme spatřovat jakýsi poslední vzdor věrného a poctivého chování vůči falši a klamně naservírovaným nárokům na trůn. Guinevere se úspěšně daří vzdorovat až do chvíle, než se navrací Artuš. Toho dne naneštěstí umírá sir Gawain, což je strašlivá novina jak pro krále, tak i pro sira Lancelota, který Gawaina vždy respektoval a nikdy mu z úcty k němu smrtelně neublížil. B. G. Bartholomew uvádí, že: „*In the death of Gawain, Arthur sees the death of the Round Table, [...] the end of the noble fellowship to which the king has given his life.*”⁴⁵ (1963: 267) Nyní se Artušovi dostává skutečné rány, kdy se mu před očima doslova bortí jeho vysněný a ideální svět. Většina rytířů se přidává na stranu jeho syna, Mordreda, Gawain, jakožto jedna z hlavních podpor, je zahuben, a Lancelot, jeho poslední věrný, je příliš daleko.

Gawain se Artušovi, zjevuje ve snu a varuje jej, aby v boji s Mordredem posečkal, dokud nedorazí sir Lancelot. Nicméně, jako by náhle ožil sen z Artušova mládí, bitvu nešťastně započíná zmije. Je až ikonické, jak v Gawainově zjevení můžeme spatřit Boží varování a ve zmiji pak d'áblova hada, který touží jen všechny zahubit a zničit. Střet krále a jeho syna je strašlivý. Artušovi je dána příležitost projevit Mordredovi milosrdenství a nechat ho žít, dokonce je výlučně upozorněn, že by neměl už dále bojovat, král jako by v tu chvíli ale neznal slitování. Bez sebemenšího zaváhání usmrcuje vlastního potomka, čímž ale odsuzuje i sám sebe. Co mohlo způsobit takovou reakci?

Za vším nemohlo stát jen Mordredovo uzurpátorství. Nabízí se možnost, že Artuš svalil veškerou vinu, kterou disponovali Lancelot a Guinevera, právě na svého potomka, protože právě Mordred otevřeně odhalil jejich poměr. Mordred tedy způsobil válku proti Lancelotovi, Mordred stál za Gawainovou smrtí a Mordred mohl i za rozpad celého Artušova rytířstva. Král byl nejspíše v tomto případě i nadále slepý jakémukoli pochybení milované

---

⁴⁵ V Gawainově smrti Artuš spatřuje konec Kulatého stolu [...] konec urozeného společenství, kterému zasvětil celý svůj život.

manželky, k níž „hořel věčnou láskou“, a nejlepšího rytíře světa. Nebýt Mordreda, dost pravděpodobně mohl jejich neodhalený románek tolerovat až do konce svých dnů, ač by se tak stavěl do pozice hlupáka. Jak ale sám Artuš zmínil, důležitější než jeho žena pro něj bylo jeho rytířstvo, celé společenství Kulatého stolu, a to mohlo taktéž nadále existovat – nebýt Mordreda.

Artuš sám podléhá Mordredově ráně, v níž můžeme vidět konečné zadostiučinění za královy přestupky v minulosti, které vyvrcholily právě zavražděním jeho potomka. Příběh ale jeho smrtí nekončí, pokračuje Lancelotovým příjezdem a jeho smutněním: „*His grief at Arthur's passing is deep though restrained. His sorrow at the death of Gawain is vehement and prolonged. [...] Lancelot is bidding farewell not only to Gawain but to a way of life.*”⁴⁶

(267) Takto můžeme Artušovu smrt chápat jako alegorii na celkový zánik rytířství. Po bitvě mezi Artušem a Mordredem je pozornost poprvé explicitně věnována lupičům a zlodějům, kteří přišli: „[...] *to rob many a full noble knight of brooches, and beads, of many a good ring, and of many a rich jewel; and who that were not dead all out, there they slew them for their harness and their richness.*”⁴⁷ (Malory, 730) Poprvé vidíme, jaká společnost skutečně je. Každého, kdo na bojiště přijde, zajímá pouze, jak by se mohl obohatit. Na místo toho, aby raněným pomohli, je raději zabijí a okradou. Artušova smrt tedy značí smrt rytířstva jako takového, neboť už není nikdo, kdo by ony dobré mrtvé nahradil. Přeživší, kterým se podařilo vyhnout zlodějským nožům, se stanou poutníky. Lancelotovi muži se navrátí do Francie, tudíž v Anglii nezůstane žádný rytíř.

Samotná Guinevera se poté, co se dozví o smrti svého muže, odebírá do kláštera. Plně na ni dopadá její vina a podíl zkázou celého království, a právě modlitbami a pokorným životem se snaží alespoň o něco zmírnit své hříchy vůči manželskému slibu.

---

⁴⁶ Jeho žal nad Artušovou smrtí je hluboký ale zdrženlivý, zatímco zármutek z Gawainovy smrti je prudký a nekonečný. [...] Lancelot se neloučí pouze s Gawainem, nýbrž s určitým způsobem života.

⁴⁷ [...] aby spoustu znamenitých rytířů oloupili o spony, náhrdelníky a ne jeden prsten zdobený drahými kameny. A kdo nebyl docela mrtev, toho dobýjeli kvůli zbroji a bohatství. (Rodriguez, 1998: 422-423)

Lancelot jde v jejích šlépějích a i on se odevzdá životu klášteře. Právě v této separaci a rozjímání v modlitbách nacházejí oba smysl a nakonec umírají šťastní.

Je až paradoxní, že nejhlavnější příčinou této rytířské zkázy je dvorská láska, která se připočítává mezi základních pět pilířů rytířství. Ch. Moorman (1960: 165) uvádí: „[...] *to Malory, the adulterous courtly love of his sources was an evil, and he sets out in the Morte Darthur to show how this tragic confusion of earlier times contributes to the destruction of the Round Table civilization.*“⁴⁸ Malory poukazuje na nesmyslnost této nevěrné, nemanželské lásky, neboť nejdůležitější je pro něj láska Boží. Ta se mimo jiné projevuje právě i v lásce manželské. Velebením dvorské lásky se v tomto případě stavíme proti Bohu, což je nemyslitelné, neboť Bůh je pro Maloryho vším. Věrnost Bohu a Božím zásadám je povýšena nad lásku k nejbližším osobám. Stejně jako v případě hledání svatého grálu i v této zdánlivě ryze citové pasáži docházíme k závěru, že Bůh je začátkem i koncem, alfou i omegou, Bůh je smyslem celého našeho bytí.

---

⁴⁸ [...] pro Maloryho představovala cizoložná dvorská láska, objevující se ve zdrojích, které používal, zlo. To uvádí v *Artušově smrti*, aby nám ukázal, jak tento tragický chaos dřívějších dob přispěl ke zničení civilizace Kulatého stolu.

ZÁVĚR

Záměrem předkládané bakalářské práce bylo pokusit se přiblížit pojem věrnosti, a to za pomoci analýzy dvou příběhů z Maloryho *Le Morte d'Arthur*. Věrnost jsme si kvůli snazšímu porozumění a demonstrování rozdělili do tří rovin, a to *morální, citové a faktické*. S ohledem na výklad Václava Machka, který ve svém *Etymologickém slovníku jazyka českého* uvedl, že slovo věrnost vychází ze slova víra, jsme si tento poznatek potvrdili i v Maloryho díle.

Podobu věrnosti v *Le Morte d'Arthur* jsme si ukázali na příběhu o putování za svatým grálem a na vypravování o králi Artušovi, královně Guineverě a rytíři Lancelotovi.

V případě výpravy za svatým grálem jsme dospěli ke zcela jasnému závěru, že klíčová je věrnost *morální*, konkrétněji věrnost víře, Bohu. Pout' jsme si rozebrali pomocí dvou rytířů, Gawaina a Galahada, přičemž Gawain reprezentoval valnou většinu rytířů Kulatého stolu, kteří byli zkažení svou samolibostí a světskou dokonalostí, zatímco Galahad zastupoval drobný zlomek rytířstva, pouze pár jednotlivců, jež stále setrvali v ideálním stavu rytířskosti a nezapomínali, že jednou z klíčových hodnot onoho stavu i je víra v Boha, a to ne pouze ojedinelá, ale bezmezná a nikdy nekončící. Zajímavé bylo konečné rozuzlení příběhu, kdy rytíři věrni Bohu skonali v klidu, spokojeni, obvykle s úsměvem na tváři, a naproti tomu ti, kteří žili sami pro sebe, umírali na bojišti, bolestivě a nešťastní.

Morální a citovou rovinu pak představoval příběh zakázané lásky královny Guinevery a sira Lancelota, do něhož je bez možnosti úniku vtažen i král Artuš. Na postavě krále Artuše jsme si prezentovali věrnost *morální*, tentokrát věrnost lennímu pánu, kterou mu prokazovali všichni jeho rytíři. Citová rovina (ne)věrnosti Guinevery a Lancelota, jejíž náznaky se vyskytují v celé knize, vrcholí, když je jejich milostný poměr odhalen. To přirozeně způsobí zkázu, a to ne pouze manželskou, nýbrž zkázu celého artušovského světa. Artuš je dostižen a ztrestán za všechny své životní poklesky – za smilnění se svou sestrou,

za povraždění dětí, za neschopnost ukončit válku vedenou proti siru Lancelotovi a za zavraždění svého vlastního syna. V samotném konci se ale opět odvracíme od všech doposud zmíněných druhů věrnosti, a stejně jako v případě svatého grálu se navracíme k rovině morální, zaměřené na věrnost Bohu. Když se královna Guinevera a po ní i sir Lancelot odeberou do klášterů, kde dožívají v míru a spokojení, opět se nám potvrzuje teze, že klíčovým odvětvím věrnosti je právě věrnost náboženská.

Poselství *Le Morte d'Arthur* si můžeme promítnout do dnešní uspěchané doby, kde věrnost představuje především subjektivní citový vztah. S ohledem na poznatky získané z díla sira Thomase Maloryho by tedy bylo nasnadě zamyslet se nad vícero podobami dnes tak všedního termínu. Závěrem si každý z nás může položit otázku, která tvář věrnost je onou nejpodstatnější.

BIBLIOGRAFIE

KNIŽNÍ ZDROJE

AQUILINA, Mike a Christopher BAILEY. *Svatý grál: [ideál křesťanského rytířství a touha po dokonalosti]*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-725-4862-X.

DUBY, Georges. *Neděle u Bouvines 27. červenec 1214: O smyslu života v zrcadle dějin, Kapitoly z dějin morální filosofie*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-720-3164-3.

DUBY, Georges. *Věk katedrál: umění a společnost 980-1420*. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-720-3418-9.

FLORI, Jean. *Rytíři a rytířství ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-897-6.

FROISSART, Jean. *Kronika stoleté války*. Praha: Mladá fronta, 1977. ISBN neuvedeno.

JONES, Robert W. *Rytíři: jejich svět a doba*. Praha: Brána, 2013. ISBN 978-80-7243-669-9.

KOHÁK, Erazim. *Člověk, dobro a zlo: O smyslu života v zrcadle dějin, Kapitoly z dějin morální filosofie*. Praha: JEŽEK, 1993. ISBN 80-901625-3-3.

KOVAŘÍK, Jiří. *Rytířské bitvy a osudy*. Třebíč: Akcent, 2016. ISBN 978-80-7497-169-3.

MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého*. 5. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-048-7.

MALORY, Thomas. *Artušova smrt I*. Brno: Jota, 1997. Obnovené obrazy (Jota). ISBN 80-721-7006-6.

MALORY, Thomas. *Artušova smrt II*. Brno: Jota, 1997. Obnovené obrazy (Jota). ISBN 80-721-7007-4.

MALORY, Thomas. *Artušova smrt III*. Brno: Jota, 1998. Obnovené obrazy (Jota). ISBN 80-721-7008-2.

MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-710-6058-5.

OTIS-COUR, Leah. *Rozkoš a láska: dějiny partnerských vztahů ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2002. Kulturní historie. ISBN 80-702-1542-9.

Norton Anthology: English Literature. Eighth Edition. New York, London: Norton & Company, 2006. ISBN 978-0-393-92531-9.

ELEKTORNICKÉ ZDROJE

Archibald, Elizabeth. "Malory's Ideal of Fellowship." *The Review of English Studies*, vol. 43, no. 171, 1992, pp. 311–328. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/518049. Accessed 31 Oct. 2019.

Bartholomew, Barbara Gray. "The Thematic Function of Malory's Gawain." *College English*, vol. 24, no. 4, 1963, pp. 262–267. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/373611. Accessed 5 Nov. 2019.

Malory, Thomas. „Le Morte d’Arthur“. The Hero of Camelot. [online] 7 April 2020. Dostupné z: <http://www.heroofcamelot.com/docs/Le-Morte-dArthur.pdf>.

Moorman, Charles. "Courtly Love in Malory." *ELH*, vol. 27, no. 3, 1960, pp. 163–176. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2871877. Accessed 7 Nov. 2019.

Stroud, Michael. "Chivalric Terminology in Late Medieval Literature." *Journal of the History of Ideas*, vol. 37, no. 2, 1976, pp. 323–334. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2708828. Accessed 31 Oct. 2019

Williams, Mary. "King Arthur in History and Legend." *Folklore*, vol. 73, no. 2, 1962, pp. 73–88. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/1258608. Accessed 5 Nov. 2019.